

НОВІ ДНІ

Н О В І Д Н І

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

Ч. 7.

СЕРПЕНЬ, 1950.

Ч. 7.

— “Ой ти, Байдо, та славесенький!
Будь мені лицар та вірнесенький,
Возьми в мене царівночку,
Будеш паном на всю Україночку!”

— “Твоя, царю, віра проклятая,
Твоя царівночка поганая”. —

Ой крикнув цар на свої гайдуки:

— “Возьміть Байду добре в руки,
На гак ребром зачепіте!” —

Ой висить Байда, та й не день, не два,

Не одну нічку, та й не годиночку

Ой висить Байда, та й гадає,

Та на свого джуру споглядає,

Та на свого джуру молодого,

І на свого коня вороного.

— “Ой джуро ж мій молоденький!

Подай мені лучок та тугесенький,

Подай мені тугий лучок

І стрілочок цілий пучок!

Ой бачу я три голубочки,

Хочу я убити для його дочки.

Де я мірю, там я вцілю,

Де я важу, там я вражу”. —

Ой як стрілив, — царя вцілив,

А царицю в потилицю,

Його доньку в головоньку.

— “От то-ж тобі, царю,

За Байдину кару!

Було тобі знати,

Як Байду карати:

Було Байді голову ізтяти,

Його тіло поховати,

Вороним конем їздити,

Хлопця собі зголубити”.

(З “Думи про Байду)

Суд над основником Запорозької Січі Дмитром Байдою-Вишневецьким.

ПЕРЛАМУТРОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Інститут рибництва та Гідробіологічна станція Академії Наук УРСР вже ряд років веде науково-дослідчі роботи по виявленню перламутрової сировини та акліматизації й розведенні кращиків порід молюсків. Тепер в Україні є вже декілька фабрик, які переробляють тисячі тонн черепашок. З черепашок переважно виготовляють гудзики, а рештки використовуються на вироблення будівельних матеріалів та в металургійній промисловості. М'ясо з молюсків іде на харч птиці й свиням.

В 1946-1948 роках співробітники Інституту гідробіології досліджували молюсків у Дніпрі та його припливах, у Дніпро-Бузькому лимані та в багатьох малих річках України. Згідно цих дослідів виявилось, що найкращу черепашку для виробу перламуту дають молюски з нижньої течії Дніпра, Дністра, Бугу, Дніпро-Бузького та Дністровського лиманів. Дуже вигідні умови для розвитку молюсків є також на Херсонщині, Миколаївщині, Одещині та Полтавщині. В ці області мають завезти нові породи молюсків (з інших частин СРСР) та поліпшити місцеві породи молюсків.

На обкладинці: "Суд над основником Запорозької Січі Дмитром Байдою-Вишневецьким" — картина невідомого майстра з 17 століття. Оригінал зберігався в музеї графа Баден'а у містечку Аморбах (Німеччина). Граф Баден в минулу війну попав до російського полону та там і загинув. Його музей та архіви, які являють велику мистецьку та історичну вартість, охороняли американські війська, а потім нагляд передано німецькій поліції.

Оригінал цієї невідомої досі нам картини, невідомого майстра, волею долі опинився в руках одного українця, який має намір продати її в один з українських музеїв. На бажання редакція може подати адресу власника. Розмір картини: 1.25 × 0.95 метра.

На картині зображено: Зліва — судейська колегія й перекладачка (очевидно з "потурчених - побусурменених"), праворуч — турецька сторожа, лежать — два козаки, пов'язані на допитах, а третій — під ножем спеціального "слідчого". В центрі — Байда-Вишневецький, незламний і невгнутий з словами погорди до ворога, справді, як у відомій пісні:

"Твоя, царю, дочка поганая,
А твоя, царю, віра проклятая..."

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

На розбудову в-ва зложили:

Пані Анна Михайлова, Перт Амбой, Нью Джерсі, ЗДА \$ 2.00.

Нових передплатників приєднали:

п. Ліщинський А., Лорейн, Огайо 2 (крім попередніх 6).

Пані В. Сич, Пелли, Саск — 2.
Сердечно дякуємо за сприяння розвитку видавництва.

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник. Видає в-во "Нові Дні", головний редактор — Петро Волиняк.
Обкладинка: артист-маляр Г. Новаківська.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.00, піврічна: \$ 1.75.
ЗДА — річна: \$ 3.00 американських, піврічна: \$ 1.75 американських.

ЗМІНА АДРЕСИ: 10 центів (можна канадськими поштовими марками).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

1 сторінка \$ 20.00
½ сторінки \$ 10.00
¼ сторінки \$ 5.00

Дрібні оголошення: 75 центів за цаль друку в одній шпальті.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

Ukrainian Booksellers & Publishers
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W. 2., England

Передплата в Англії: річна — 1.00 фунт, піврічна — 12 шілінгів.

В Австралії:

Brynza John
Box 933H
G. P. O. Adelaide
S. Australia.

Передплата в Австралії: річна — 1 фунт, піврічна — 12 шілінгів.

В Аргентині:

"Peremoha"
25 de Mayo 479 (26)
Buenos Aires,
Argentina.

Передплата в Аргентині: річна — 15 пезів, піврічна — 8 пезів.

У Венецуелі:

Zapolenko Serhij
San-Rafael a Toro
Calle-el-Carmen № 27¹
Caracas, Venezuela

Передплата у Венецуелі: річна: — \$ 3.00 амер., піврічна — \$ 1.75 амер.

В Бельгії:

Bilinskyj W.
Forchies la Marche
Cite la Marche № 1
(Hainaut), Belgique.

Передплата в Бельгії: річна — 180 франків бельг., піврічна — 100 франків бельг.

"Nowi Dni", a Ukrainian Monthly. Editor: Petro Wolyniak.
Address: Nowi Dni, Box 452, Term "A", Toronto, Ont., Canada
Printed by: The Basilian Press 3 Beverley St., Toronto, Ont.

Т. Осьмачка

**

Я вам казав німуючи, то словом
і вірив сліпо то тривожно знов,
а ви боялися, щоб випадково
не виявив при людях я любов.

Я вас любив побожний, то злорікий
ви ж уникали, боячись мене, —
і через те прошайте вже навіки,
хоч серце в мене швидко й не засне.

Але коли ви в липні під каштаном
побачите потоптану траву,
і думка займеться в душі нежданно,
що я ще нещасливий десь живу, —

Підіте в церкву для такого часу
зітхаючи полекшено грудьми,
що зворушили в себе тільки рясу
за серце самотинне між людьми!

Леонід Полтава

ДІВЧИНО З ОЧИМА СИНІМИ...

Дівчино з очима синіми,
Із якої ти країни?
Хочеш, ми туди полинемо
Небом тополиним?

Впарі в хмари поміж зорі... —
Скажуть люди вдолі:
В нашім небі неозорім
Нова зірка встала,
Нове щастя, нова радість
Землю привітала.

Дівчино, жалю калиновий,
Ім того не треба знати,
Що лише над Україною —
Ти хотіла б сяяти.
Тим віконцям присвітити,
Що вітром розбиті;
Впасти променем на грати,
Де брати забраті,
Де ржавіють в полі квіти —
Квіти без привіту.

Дівчино з очима синіми,
Знаю ту країну.
Тільки вдвох ми не полинемо
Небом тополиним:
За лісами, за ялинами
Я — у тій країні.

Тут лиш голос, наче колос,
Похилився кволо.
Із своєї України
Я не йшов ніколи:
Я камінням там лишився —
Ворогу під ноги,
Я річками там лишився —
Впоперек дороги,
Я повстанцем там лишився —
В трудний день облоги.

Вилітай хутчіше птицею,
Обкувавши крила крицею.
Іржавіють і поля і квіти
Без твого привіту,
Іржавіє серце юначе,
Бо тебе не бачить.

Ти на схід як сонце бризне
Золотими кличами,
З далечизни, з далечизни
Над краями, над країнами —
Нахили своє обличчя
І прислухайсь:
Кличе,
Кличе,
Батьківщина тебе кличе,
Дічино з очима синіми!

Париж, 1950.

Олекса Стефанович

ПАМ'ЯТІ ОЛЬЖИЧА

Перед Силою сил
Став, як і кожен.
“Ольжич еси?”
— “Так, Боже”.
“Одведи.
Знаєш, куди”.
Підійшов
Подібний до тебе, як брат,
Тільки крилат
І не вдягнен у кров.
І повів на сповиту у гуд
Багровую хмару,
Де чекали лави з-під Крут
І Базару.

ЗРІЛІСТЬ

Сьогодні, в день першого травня, він повернувся з військової паради о 4 годині по-полудні. Повернувся втомленим, і, не роздягаючись, сів напроти великого люстра, що висіло в кутку. В люстрі відбилася пишна тридцятилітня постать, уся блискуча від рангових знаків і орденів. Полковник.

Він був одним з тих улюбленців долі, які сотні разів ходили на краю смерті і не зірвались. Десять років тому, 20-ти літнім сержантом, він пішов воювати з фінами, потім переключився на німців. І завжди йому щастило: жодна куля не шкрябнула, жодна бомба не зачепила страшним своїм крилом. Натомість, майже не було місяця, щоб про його геройські вчинки не згадували в газетах: "Один кулеметчик відстояв важливий стратегічний пункт". "Советський танкіст вивів з ладу три ворожих панцерники". "Молодий лейтенант захопив у полон німецького генерала".

Це все були дійсні факти і кар'єра бігла підстрибом перед молодим вояком.

У 23 роки він став майором. На його груди один за одним лягли срібні і золоті ордени. Двічі йому привласнили звання "героя Советського Союзу". Тепер він на провідній посаді в окупованій Німеччині.

І ось прийшов неспокій духа. Якесь внутрішня дисгармонія шттовхнула на переоцінку цінностей, на пильний погляд у минуле й теперішнє... Може цьому виною Ірена? Мила, струнка, золотоволоса Ірена, що лише вступила в дев'ятнадцяту весну життя, а серйозності має за сорокалітню жінку. Правда, вона росла в час війни. Вона бачила жах бомбардувань Берліна. Вона з матір'ю збирала шматки тіл старшої сестри і молодшого брата, що загинули в бомбосховищі. Всі тоді загинули. Тільки вона та мати підвелись серед понівечених трупів, забруджені кров'ю і мозком сусідів, напівбожевільні, але цілі.

Ірена!.. Він зве її "Іруся" і потроху вчить своїй (матерній, а не державній) мові. Як смішно вона вимовляє:

— Люби мій!

Спочатку, як зазнайомились, була дика і воююча, дивилась, як на азіята-завойовника, навіть не ховала своєї зневаги, признавалась:

— Ненавиджу руських!

— Я не руський, Ірено! Я українець...

І розповідав їй, як дитині, про свою батьківщину, розповідав, несподівано для себе, повному, не по-советському, так, як чув від батьків, або хлопчиськом читав у пожовклих заборонених книжках.

Ірена завжди слухала уважно, а одного разу розплакалась.

— Що сталося, Ірено?

— Мені шкода вашого народу...

Відтоді встановилися дружні взаємини. Ірена вже не уникала зустрічів, навпаки, хотіла їх, і з дівочою безпосередністю казала:

— Бог допоміг, що саме ви потрапили до нас на квартиру. Ви інакший, світлий, а ваші колеги...

— Які?

— Недобрі. Ось один живе в Шустерів. Боже, як він знушається! Німці не люди. Там та кож є дівчина. Нещасна вона!

— Чому, Ірено?

— Ах, ви вже дорослий, мусите розуміти. Німецька дівчина не має права боронитись перед завойовником...

Полковник почервонів, а за два дні квартира в Шустерів стала вільною від "недоброго" колеги.

І так воно якось народилось. Те райдужне почуття, що стирає грань кордонів, виховання, традицій. Той чистий струм, що просякає людську істоту і наказує вклонитись одному богові...

Для чого полковникові Загребі німецька дівчина? Для розваги він може знайти десяток. Для серйозного кроку? Це неможливе, бо найдемократичніша влада попередила: Ніяких шлюбів з чужинками, інакше...

Значіння цього "інакше" полковник добре знає. Знає він, що не тільки двічі, а й двадцять двічі герой радянського Союзу не може мати своєї власної думки про якусь річ. Думки вже є готові, зафіксовані в короткому курсі історії ВКП(б), у вченні Леніна-Сталіна.

І все ж таки у полковника є тільки йому належна душа. І ця душа аж підстрибнула з радощів, коли юна Ірена вперше поцілувала мужні полковникові уста і сказала, ще соромлячись:

— Люби мій!

Власне, що прийшло раніше — почуття, чи сумнів у непогрішності "новодемократичних" доктрин? Вісім років носить Загреба в кишені, коло серця, партійний квиток. Вручили його ще старшому лейтенантові Загребі, дуже вродисто, як особливу відзнаку за хоробрість. І він свято беріг цю маленьку книжечку, дійсно вважав її вищою відзнакою, аж поки не опинився в завойованій німецькій столиці. А тут... Шкода, що не лишив дома очей. Ці чистенькі приватні "робітничі" будинки, цей гарний одяг, ця рівність життєвого стандарту і... воля. Так, волі, попри закони окупаційної влади, воля критичного думання. Сам собі господар!

Підлегли німці-службовці ставили такі питання полковникові, що він аж холол.

— Чи багато робітників-туристів виїздило у вас до війни за кордон?

— Чи часто на ваших фабриках бували страйки?

— Скільки ви збудували церков за час революції?

Полковникові нічого не лишалось, як тільки брехати, або відмовчуватись.

Знов же ця закордонна, про людське око, політика. Брехня на кожному кроці. Брехня і підступ.

Полковник прокидався вночі і думав: Мине десять років окупації, і ці, покищо допитливі й горді, не дивлячись на поразку, люди, обернуться в слухняну мовчазну отару, будуть уклінно дякувати за видані з особливого дозволу три метри мануфактури і пару юхтових черевиків. Ці огрядні будинки облупляться, бо не буде за що їх ремонтувати. Цей європейський лиск зітреться від подуву східнього вітру, і сірий безрадісний колір запанує над іншими фарбами, як він запанував на рідних просторах...

Полковник Загреба рвучко підвівся з стільця, скинув військовий мундур, переодягся в цивільне і вийшов у садок. Під квітучою яблунею сиділа Ірена. Як усі німкені, вона вважала неприпустимим бути без праці, і голка швидко літала в її рухливих пальцях.

. — Шиемо? — запитав полковник.

— Так.

І зразу ж згорнула шитво.

— Секрет? — посміхнувся полковник.

— Ні. Тільки... я б хотіла показати, коли скінчу...

Та полковникові вже закортіло довідатись. Він набрав байдужого вигляду, а потім по хлоп'ячому ухопив згорток і стрибнув з ним на бік.

— Віддай! — скрикнула Ірена, доганяючи.

Але вже було пізно. Полковник побачив чудовий визерунок, такий, як бачив у себе, в Україні.

— Що це?

— Тобі... сорочка, — зашарілась дівчина. — На згадку про мене...

Полковник спалахнув.

— На згадку? Чому?

— Так, любий. Ти ж не вічно будеш у Німеччині. Повернешся — згадаєш.

— Я не повернусь, Ірсю...

— Що?

— Не повернусь. Слухай...

І сівши близьенько, шепотом розповів про все. Про свою зневіру. Про очі, які не можуть не бачити. Про душу, що хоче лишитись вільною...

— За кілька днів мене тут не буде, Ірсю, розумієш? Я піду під інший прапор...

Дівчина сиділа нерухомо, тільки зблідла, і нервовий живчик застрибав на скроні.

Тоді полковник пильно глянув у розумні очі й відчув, що їх теплоти вистачить йому на ціле життя. І він додав:

— З тобою, якщо не злякаєшся непевних шляхів...

Того ж тижня нічна імла західньої зони поглинула авто з двома "американськими" урядовцями.

Буенос Айрес, 1950.

Іван Смолій

Гайдамацьке гніздо

(Уривок з повісти "Гранатові Історії")

Настоятель бурси Петрівський повільно підніс з етажерки книжку, приляг на канапі у вигідній позі і, заки розгорнути книжку, хвилину ніби вслухувався в завміраюче життя бурси...

Перший поверх бурси тихий. В учальнях темрява і важка маса зужитого повітря. Невгомні крики, що лунали тут увесь день, вмовкли. Вони тепер ожили у спальні другого поверху. В першаків уже темно. Закутавшись у ковдри та коци, сплять малі адепти науки, снуючи предивні, химерні сни, в яких аблятівус хитро переплутується з датівом, примарою виповзає складний генетівус плюраліс і вся третя деклінація, страшна, неохопна у своїх родах і відмінках, незглибима у своїх винятках.

Шостаки теж погасили світло, та в них діло інше. Відомий технік і винахідник різних див, Живко, чорнявий, неспокійний хлопчина роздобув цим разом звідкись малий, чудовий апа-

ратик. Він маніпулює ним у темноті, присвічуючи собі ліхтариком. Готово. На стіні-екрані замиготіли тіні, вже можна розрізнити постать якогось пана. Небувала сенсація, безмежне захоплення! Постать рухається, іде, виразно, хоч повільно, робить крок. Другий. Ще один. Ну, тут уже кінець, стрічка скінчилась. Але можна починати ще раз і ще раз, у нескінчене, і все з однаковим, неповторним юнацьким захопленням.

У спальні третяків уже також темно, ніби все гаразд. Веснянкуватий інструктор третьої кляси, семак Евстахій, саме погасив світло, поклався в ліжку і одіхнув з невимовною полегшою. Який блаженний спокій! Для інструктора Евстахія увесь день — каторга. Він не зумів викликати у своїх пупільків поваги до себе, і тому вся його інструкторська робота це невпинна, затяжна війна, подібна до тої, що

її вели білі пришельці з червоношкірими. Тут теж тисячі неймовірних хитрощів, фортелів, всяких підступних акцій і засідок. З невичерпною енергією і з неймовірною вигадливістю мізкує десяток лобузів над одним: знищити, згнобити бідного інструктора Евстахія, зняти з нього скальп і танцювати кругом несамовитий, військовий танок індіан... Інколи по тому доводиться і заплакати нишком, сховавшись у вбиральні, інколи поскаржитись настоятелеві. Але видержати треба: ось-ось кінець року.

Евстахій вже мирно дрімає, розмріявшись про недалеку вакації, коли нараз: рох-рох!

Евстахій схопився, присів, потім знову ліг, уже в розпучі. Думав, сьогодні буде мирно. Та де там! Ах, кати, кати! Він напружено прислухується й дивується, чому нічого не чути. Ну, дождався. Майстерне рохкання свинки повторилось десь з другого кутка спальні. Очевидно Чучман! По тому чути хіхоти, притишені, з-під коців та ковдр.

І раптом знову тонке, сопранове:

— М'яв-мяв!

Евстахій підхопився знову. Ніхто не бачить у темноті його страдального обличчя.

— Хлопці, — каже він благальним голосом.

— Я вас прошу, будьте тихо. Як так можна?

— То Кізлик, прошу пана інструктора! — фугасує хтось баском.

Евстахій мовчить. Це ж очевидний глум. Кізлик, малий, заляканий хлопчина, що он на ліжку біля дверей — одинока тиха істота між цією бандою розбишак, одинокий приятель і повірник. Але й він стероризований, він теж відчужується від Евстахія і мовчить. Тільки як нема нікого близько, розказує тоді інструкторові Евстахієві несамовиті історії, що їх вигадують учні на свого інструктора.

Тепер у п'яті хіхоти.

— Кізлик, будеш тихо! — кричить грізно той самий, позначений мутацією, басок-козельтон.

— Я ні! Що ви хочете від мене? — борониться дискант.

— Чекай, чекай, ми тобі завтра дамо! Що ти панові інструкторові спати не даєш?

— А ти, Чучман, сам будь тихо! — уже зі слістю каже Евстахій, вражений безміром цинізму тих розбійників.

— Ого! — дуднить зухвало басок. — Хай пан інструктор ліпше слухає. Треба мати музичне вухо!..

Тепер наступила проба музичності вуха інструктора Евстахія. Рохкання повторилося, все настирливіше, аж перейшло у звучне кувікання. До нього долучився сопран кота, десь закувала зозуля. Потім склад менажерійного ансамблю поширився на дещо несміливого хориста-когута. Коли ж на те все нараз загавкали три собачки та почувлись інші — дуже підозрілого походження — звуки, інструктор Евстахій схопився нагально, натягнув штани, та,

защібаючи їх на ходу, подався поміж ворожі позиції.

Блимнуло світло. Рядами стоять залізні ліжка. Тихо. Мирно. Ніби в найглибшому сні, сплять дівчата, втуливши голови в подушки. Евстахій вдивляється грізно в Чучманове обличчя, але на ньому теж спокій і навіть легенька, пролетна усмішка, невинна як у сонного немовляти. Евстахій зітхає глибоко. Ох, скільки разів так було, скільки разів сокрушили його серце оті невинні, святі вигляди. Але сьогодні вже не дасть обманути себе, сьогодні треба щось робити. Далі так годі!

— Чекайте! Я зараз покличу пана настоятеля! — каже він грізно і човгає в незашнурованих черевиках на коридор. Він чує, як по його виході, знімається в спальні все на ноги. Босоніж, перескакуючи через ліжка біжать усі під двері. Один припав оком до дірки від ключа і звідси стежить, куди піде інструктор Евстахій.

А Евстахій іде довгим коридором і з кожним кроком все більше розгублюється. Що робити? Може піти до інструктора Січки? Січка, осьмак, високий-високий, нервозний. Правдивий погром бурсаків. Щось не так, і його довга, кістлява рука безжалісно шмагає зухвальця поза вуха. Або, коли провина більша, перегинає Січка бунтівника через пульт, бере довгу лінію до рисовання і швидко удари лоскочуть як скорострільна серія на всю учальню. Тоді й найбільші смільчаки глибоко занурюють голови в книжку і дихають тихше, тоді й роззухвалені третяки смирніють, і Евстахій з сумом констатує, що помимо тисячелітнього цивілізаційного періоду культ грубої сили залишився в людини незмінний.

Але тепер викликати Січку якимось незручно, просто неможливо, соромно. Евстахій дійшов уже до кінця коридора. Зупинитись не можна, зорке око крізь дірку від ключа нотує кожний його порух. Евстахій повертає на сходи, де його вже не видно, і тут безрадно зупиняється. Іти до Петрівського? Тепер? І з чим? Щоб тільки осмішити себе і черговий раз виявити свою бездарність?

Він присідає на підвіконці і жде. Вертатися в спальню страшно. Треба почекати, аж зморяться нарешті оті розбійники і поспнуть.

Настоятель Петрівський зовсім не догадувався про оте трагічне змагання між Евстахієм і його пупілями. Він саме розгорнув книжку, відшукав сторінку і прочитав кілька рядків, коли несміливо тиркнув дзвінок. Петрівський прислухувався. Ніхто не відчиняв. Сторож Федь сидить очевидно внизу в підвалі, в самому серці цієї прекрасної будівлі, в кухні. Тепер, коли бурса засипає вже, там ще ясно, гамірно, там замітають і змивають останні сліди бурсацького пирування. Товстелезні, круглі куховарки витирають та складають посуд, наливають казани на завітрянню каву, і догосуються щосмачнішим м'ясивом з булочками.

А Федь гне всякі небилиці з часів своєї військової служби, зовсім забувши про свої обов'язки.

Дзвінок тиркнув вдруге. Петрівський підвівся, вийшов на коридор, відімкнув браму. Дві постаті, що видніли в темряві, ніби завагались на його вид, потім просунулись у браму.

— Ви? — Петрівський здивувався земежно, бо перед ним стояли два його питомці-бурсаки, Лаврук і Павлишин, незрозуміло залякані, розгублені.

— Де ви були до цього часу? Ну? Що з вами? — Він стягнув брови, доглянувши заболочений, пом'ятий одяг хлопців. Ще попопудні пішли на ліцентку. І зовсім не спостеріг, що їх нема.

Хлопці мовчали, а переляк і печать якогось незвичайного, недавнього переживання на їх обличчях певність відбирала в Петрівського, лагіднила гнів.

— Сталося щось? — запитав він, замість далі картати.

Хлопці мовчали.

— Ідіть! Спати! Поговоримо завтра!

Кроки хлопців затихли на сходах. Петрівський вернувся в свою кімнату і приліг. Але не читалось. Злякані обличчя хлопців стояли перед очима. Треба було розпитати негайно, мабуть якась пригода. Ех, переживає молодь різне. Обовязково завтра зранку переслухає їх.

...Дзвінок тиркав довго, люто. Петрівський схопився з важкого сну і здивувався. На дворі вже дніло, чулись голоси. Він мимоволі підійшов до вікна, глипнув на сходи перед бурсою і недовірливо протер очі. У сіряві ранку темніли перед бурсою густо поліційні мундири. Поліція! У шоломах, з карабінами.

У браму загупали важко приклади. Сторож Федь підбіг заспаний, відчинив і зразу, почастований таки прикладом в обличчя, покотився в куток, випльовуючи з кров'ю зуби. Поліцаї ввірвались до будинку.

Жартів не було. Це ж не будь хто, а новоспечені сторожі ладу, поліційна місцева школа, хлопці молоді, добре годовані, прекрасно школені. Не дарма стільки алярмів перебули на вправах. І тепер, бігли вони з неймовірним поспіхом по порожніх коридорах, розбігаючись по кімнатах, по учальнях, по спальнях, аж на горіще, обставляли кожний куток, кожне вікно.

Позаду поліційної школи повагом, вже з більшою систематикою ступали старі "канарки", оточені цивільними агентами. Вони то вже й запримітили Петрівського, що стояв у дверях своєї кімнати, стурбований і зажурений. Видно вчора десь щось сталося, тепер Бог зна, що з цього вийде.

— Пан тут керівником? — запитав білявий поручник поліції, поправляючи пасок на підборіддю.

— Так, я.

— Іменем права і Речипосполітей обявляємо ревізію!

Якийсь цивільний агент придивлявся до Петрівського, ніби згадуючи щось, ніби захоплений його чорнявою борідкою. Потім зайшов у кімнату. За ним ще кількох поліційнтів. Один присів біля бібліотечної шафи, очевидно на довшу роботу, решта занишпорила по кутках, під ліжко...

Петрівський спокійно дивився на це все. Тут не могло бути несподіванки, тут не знайдуть нічого. Але між тими тринадцятьма десятками шибайголів, на котромусь поверсі, десь між шкільними зошитами, десь у кутку шафи?.. Один папірець, один замоклий набій, вигребаний десь із землі ще з минулої війни, — і існування тієї інституції під знаком питання.

А вихованкам поліційної школи тільки те і ввижалося при кожному їх порусі: ось зараз розломиться пульт, розгорнеться книжка, а в ній гайдамачина, а в ній тонка, дрібно задрукована газетка. На вправах, на викладах показувано їм таку підпільну літературу. І їм уже ввижались оті тендітні листки, як страшна та грізна вибухова матерія, що здібна потрясти основи і розвалити потужну Річпосполиту. Або, перегортаючи в шафах брудне білля, ждалось, що ось заблісне револьвер під ним, той самий, що в руках "гайдамаки" мав стати пострахом для сторожів ладу. Не диво, що обшук був безжалісний і ґрунтовний, як ніколи. В учальнях розломлювано замкнені пульти, розбивано шафи. Пильно-пильно перелистковували цивільні агенти кожну книжку, кожний зшиток, відчитували навіть деякі записки та забирали підозріле в течки.

У підвалі, в темних коридорах і закамарках ревність пошуків збільшувалась незмірно. Тут саме і гармату могли закотити та заховати клятві "гайдамаки". І під рішучими та жавими руками поліційнтів гуляло все кругом, перекидане горі дном, дудніли зловіщо старі, порозсихані бочки, перекочувані з місця на місце, поржавілі, перепалені казани і ще Бог вість що, призбиране за кілька десятиліть існування бурси.

З такою ж точністю перегорнено гору — вугілля, заглянено в печі, в парні та в кухні. Кухар Роман, мимо свого фаху, на диво, худий та блідий, що лагодився саме запалити під казаном на каву, онімів на вид енергійних розшуків у його царстві. Білі, розмальовані тарелі летіли з широких кресенсів на долівку наче голуби і тут розсипались у черепки, ще притоптані поліцейським чоботом. Така ж доля спіткала й решту посуду. Врешті впало підозріння, що якась нелегаліщина мабуть у казані з водою, для того два молоді поліцаї опорожнили його такі посеред кухні, постукали чоботами дно і, переступаючи річечку, що розлилась широко, добрались врешті до бурсацької спіжарки.

Нелегаліщина або й револьвер міг бути за-

хозяний і в мішку з цукром чи з сіллю, тому поліцаї висипали цукор просто на долівку, а що нічого в ньому не було, опорожнено ще на цю саму купу мішок соли, мішок кукурудзяної муки, пражену каву, мішок гороху та квасолі та іншу дрібноту як перець, паприку... Ця урядова чинність дещо заспокоїла молодих поліціантів, бо вони вийшли з кухні з очевидним вдовolenням. Тільки кухар Романостався на місці і, вдивляючись у високу піраміду, що її насипали на долівці вдалі молодці, похитував головою у безмежному подиві до людського розуму.

Варто теж було заглянути на другий поверх, у спальні. Пробуджені вчасно бурсаки стояли непероршно попід стінами й дивилися на все з недовір'ям і неприхованим захопленням. Приміром третяки. Чи ж можна порівняти сьогоднішнє видовище з будьяким з тих, що їх улаштовують інструкторові Евстахіїві? Рішуче ні. Такого ніхто не устроїть, тільки той, хто виступає в імені права. Прошу. Один поштовх поліцейського чобота і Кізликове ліжко біля дверей сіло як качка на землю. О, летить на підлогу коц, ковдра. Грубезна подушка Кізлика, об'єкт заздрости всієї спальні, викликала очевидне підозріння пана поліціанта, бо нагло з розмахом влікував в неї багнет і хмара білого пуху посипалась на долівку, закружляла в повітрі, мабуть і в ніс залетіли, бо пан поліціант засопів, запахтів як вепр у гушавині та став обтрушувати свій темний, тепер наче засніжений мундур.

— Пся креф, холера!

Малий Кізлик тремтить зі страху, що його подушка зміла наробити неприємностей панові поліціантові, а пан поліціант забирається до дальшої роботи. На черзі сінник, величезний, добре втолочений татовими руками, щоб було м'ярко синові. Наче кабана скочують його на долівку і розпорюють навздож. Тут уже справді може бути нелегальщина. Старі "канарки", що надійшли з цивілями-"тайняками", найкраще можуть це потвердити. Бо сінник — найкращий сховок. Згорнеш невеличку, задруковані листки вдсятеро і засунеш нишком глибоко, глибоко в солому. Тепер уже певність. І хто ж їх там знайде? Це ж все одне, що шукати голки в копиці сіна.

Та тепер видається, що і ця стара приповідка не правдива, що вони і голку знайшли б, бо ось повитрушували сінники і почався систематичний обшук. Все йшло гладко, справно, без затримки. Але було декілька і прикрих випадків. Перший з них трапився з Ниськом Шкварком, в залі семаків. Семаки одні не були сьогодні заскочені ревізією. Якось хлопцям не спалось. Лаврук, що прийшов пізно з Лавришином, прокинувся на перший гуркіт жандармських кольб у браму і побудив всіх. Посхоплювались хлопці як опарені, заметушились, не знають чого, щось вишукуючи, щось ховаючи. Але жвава поліційна школа не дала багато ча-

су на ті маніпуляції: по хвилині поліція була в кожному кутку і хлопці мовчки стояли попід стіною. Вусатий, червоний аж багрянний на обличчі жандарм прискочив до Шкварка, що стояв в куті біля шафи, і вхопив його за підборіддя.

— Що ти роб'ш? Що ти роб'ш? Гадай! Гадай!

Ніхто не розумів, про що йде, ніхто, навіть і близькі товариші не доглянули, що Нисько вперто та нишком щось румегав, ніби їв. Коли жандарм прискочив до нього, він саме встиг свою поживу розкусити і, переляканий страшним криком, проковтнув її. Його очі почервоніли з напруги, але в роті не було вже нічого і, захоплюючи дух, хлопець вже встиг відповісти.

— Нічого. Їм.

— Що єш?

— Хліб.

— Хлеб? Покаж!

— О! — Шкварко простягнув руку і взяв зі шафи шматок засохлого хліба.

— То stond. А покаж тен, цо ядлесь.

— Я вже то з'їв.

— Ти вже то з'їв, — проговорив тайняк, підійшовши зовсім близько до Шкварка. Він прижмурих свої і без того малі очка-колючки, затиснув уста в погано прихованій люті, що проривалась у зразу притишеному а потім щораз більш піднесеному голосі, що перейшов у крик.

— Ти, скурчи бику! Ти сьвіньо! Ти веш, ми тебе зараз кажеми жолондек випомповаць! Гадай, цось ядл! Гадай, скурчи бику, натихмяст!

— Хліб! — проговорив вперто хлопець і демонстративно підніс до уст засохлу скоринку.

У цій хвилині гостро майнула в жандармській руці гумова палиця. Розмашистий удар впав просто на піднесену до уст руку. Шматок хліба полетів десь під ноги. Хлопець зойкнув мимоволі, закусив зуби і вхопився за руку. На ній виростала синя пруга, набухала, здавалось, розірве шкіру, і стала зразу чорніти, ніби уподібнялась колором до жандармської палиці.

— Смакує? А венц! — шипливо проговорив тайняк. — Поднесь ренце!

Шкварко підніс руки. Тайняк занишпорив по всіх кишнях, пробував кожний рубець, казав скинути черевики. обдивляючи все докладно. Тій самій процедурі підпали і всі бурсаки. Витрушувано з кишень всячину, але бажаного нічого не знайдено.

Було б великою кривдою для органів державної безпеки, коли б не згадати і другого випадку, що трапився вже наприкінці ревізії та найкраще характеризує їх вправність. Діло в тому, що з першої хвилини поліція обставила всі вбиральні, забороняючи туди всякий доступ, з цілком слухним побоюванням, що саме туди, у бездонні канали, могло б піти багато протидержавного матеріялу, якого не зуміє вже потім вилловити поліційна рука, хоч і яка вона довга. По годині ревізії щораз більше

кандидатів зміж молодого народу почало підсுவатись у тому напрямі, але грізні міни поліціантів у шоломах, відстрашували всіх.

Біля восьмої ситуація ставала вже доволі критичною. Першак Пиріг, майбутній герой бурсацького штрайку і відомий ненажера, не видержав нарешті і, заховавшись за стирту витрушеної соломи в кутку спальні, залагодив свою потребу в папір, завинув гарненько і став розглядатись, куди б її подіти. З цією метою став він скрадатись з паперовим завитком до вікна. Але його рух не уник уваги зіркового канарка.

— Гей, ти, що ти там маш? — крикнув він на всю спальню.

Пиріг зі сорому почервонів як рак, затрусився і став втікати. Повсталася метушня, на поміч підбігло ще кількох тайняків. Треба сказати на славу Пирога, що виявив неабияку звинність, коли не дав себе зловити і врешті, влучивши мить, шурнув просто попід руки жандарма. Але тут його втечі прийшов вже кінець: Пиріг затріпався сполохано в десятку рук, як пійманий птах. Паперовий звиток вирвали в його силоміць. Сам поручник поліції і провідник сьогоднішньої ревізії підійшов поглянути. Звиток розгортали з поспіхом і неприхованою радістю. Нарешті! Нарешті знайдено протидержавний матеріал і тепер будуть всі підстави до того, щоб оте гайдамацьке гніздо, оту кузню неспокоїв і підпілля, розігнати на чотири вітри.

З єдиною, незабутньою, передаваною потім з року в рік, з одного бурсацького покоління в друге, радістю дивились бурсаки на цю картину, ніби здобуваючи в тому заплату за всю руйну, якої сьогодні зазнала бурса.

По цій пригоді настрій між бурсаками став веселий, майже викликуючий, аж Петрівський, що вийшов в супроводі жандармів на горішні поверхи, скартав декількох смільчаків поглядом.

Поліції не ставало вже терпцю. Ще поскидано в пошукуванні за нелегальщиною зі стін всі образи, ще понишпорено трохи на горищі, а там поручник поліції наказав зігнати всіх питомців до найбільшої учальні на першому поверсі.

Стали бурсаки по одному боці, збиті в гурт, попереду малі, безмірно заінтересовані видо-вищем штубаки, за ними мовчазні, нишком

стривожені старші спудеї. А напроти стояла поліція, тайняки, канарки...

— Хто тут Лаврук? — запитав раптом один тайняк.

Могильна тиша. Лаврук, що стояв позаду між семаками, на мить ніби завагався, потім озвався здавленим голосом.

— Ходзь но тутай, вистомп, канарку — кивнув тайняк пальцем, призиваючи.

Лаврук виступив з гурту зблідлий та, здавалось, спокійний.

— Ага. А Павлишин?

Павлишин виступив теж, підійшов, став біля Лаврука.

— Борис!

Тиша. Могильна тиша. Поза шкірою ідуть мурашки, стає млосно. Якась страшна всипа, так мабуть вичислятимуть у нескінчене.

— Борис! — повторив агент.

Ніхто не відзивався.

— Нема? Но, где он? — звернувся агент до Петрівського.

Петрівський, блідий, змінений, безпомічно забігав очима по гурті питомців.

— Повинен тут бути.

— Повинен! Дужо еше пан повинен! Ладних пан пташкуф виховує!

Мовчанка. Хто черговий? Навіть високий смільчак, інструктор Січка ніби згинається, малі, радий заховатись за штубаків, неспокоїно бігає галка в довгій шії Качана. На обличчі Шкварка гаряч, тепер нараз підступив під серце незнаний досі страх, все тіло тремтить як торкнена струна. Його, його викличуть тепер.

Але тайняк ворухнувся, відвів зір від гурта, засунув руку в кишеню, витягнув. Брязнуло щось у його руках, довгий ланцюжок вихопився з його долоні і звився хвилястою гадючкою. Тайняк підгорнув його вправно, вхопив за обидва кінці, натягнув у всю довжину, ніби перевірюючи, і підморгнув до Лаврука.

— Ну, ходзьми, пташкі! Давай!

Лаврук простягнув руки. Залізна гадючка обвила їх їдко, міцно.

— А тераз ти!

Павлишин підійшов і собі.

— Ходзь, ходзь. Так, давай! О, тераз бендзе пара!

Гадючка овинула і руки Павлишина, довга, ненаситна.

Бурсаки понуро стежили за руками поліцаїв.

Переможці Могави

(З каліфорнійських записок)

1. І в нас гори, і тут гори...

Ми їхали до пустелі... Авто легко брало гірські підйоми й закрути, оббігаючи серпентини на те, щоб ми знову побачили зверху ті місця, де щойно були. За нами лишився чепурний Глендел, що заліг у долині поміж садками. За нами лишалось поступово й гірське пасмо, яке ми мусли переїхати, щоб потрапити в пустелю.

Гори, гори — все одноково привабливі й величні. А проте, зовсім інші, ніж наші зелені Карпати. Карпати оксамитові, вічно живі, з прохлюдою вогких долин і співами веселих потоків. Тутешні гори — розпечені велитні, вкриті чагарниками, спрагли на палкому південному

ти. Таку ціну платить я'кка природі за свою красу. А уряд визначив їй свою ціну — 100 долярів — бо стільки кари треба платити за зрвання одного цвіту...

Ще і ще закрут, ще і ще прорізь у скелях, ще один сміливий міст луком через провалля — і ми вже на вершку. Зправа дивиться на нас своїми вежами астрономічна обсерваторія на Маунт Вилсон, одна з найбільших у державі. Летимо вниз з вимкнутим мотором. Гори маліють, на зустріч рветься вже сухий вітер, і раптом, мов завіса роздерлась, — між горами панорама пустелі.

2. Могава

Рівна, мов море, лежала перед нами Могава-дезерт (пустеля Могава). Далеко-далеко, скільки око сягне, лежить вона, жовтаво-сіра, лише десь там у далині куряться піски — чи від вітру, чи від авт, а на обрії маячать білі солончаки та мріють примари інших гір...

Шлях заліг, мов стяжка кинена на стіл. Він веде нас до серця пустелі. Але пустеля... Ми думаємо відразу про Сахару чи Гобі, ми бачимо в уяві рухливий океан пісків. Ні, ні! Тут не так. Могава — це ствердження сили й знання людини. Пустеля тут — це велитень, надщерблений вже зухвалим нападом людини. Ось перед нами зелене гніздо, це шукачі нових земель осілись тут, пустили воду за сотні миль, аж з Колорадо, посадили бросквини й морелі та господарять. Тут уже й бензинова станція, де можна напоїти залізного коня, тут і повсякденна кав'яренька, де можете так само, як і в міліоновому Лос Енджелосі, з'їсти сендвич, (чомусь тут їх називають "гат догс" — "печені пси") та неминучий "айскрим" — морозиво. Проте, коли їдемо далі, то бачимо, що пустеля борониться від людей, як уміє. Мільями тягнуться посохлі або напівпосохлі садки, бачимо якісь зруйновані оселі, що їх засипає піскова заметіль. Це слід по тих, що не витримали — лишили свою працю на призволяще й пішли далі світ-за-очі шукати нових пригод і легкого хліба.

3. Життя народжується

І'апрэзляють шлях. Згадуються наші сотні робітників, селянських фір з дрібними кіньми, гори викопаної землі й каміння. Тут ми бачимо лише три потужні машини — одна рівняє старе шляхове полотно, що лежить безпосередньо на поверхні пустелі, друга сипле на нього чорну кашкувату масу, що недвозначно

Віадук по дорозі до пустелі Могава

сонці, що пече їх без перерви 8-9 місяців. І чути в них не спів потоків, а хіба шелест сухого листу та шамотіння піскових і кам'яних осипів. Навіть курити тут заборонено, бо від одного необережно киненого сірника ці гори вигорають тисячами акрів.

Шлях пнеться стало догори — про нього кажуть, що збудували його розведені чоловіки, які відбували кару за неплатення своїм жінкам аліментів. Звучить дивно, але в Америці, а зокрема в Каліфорнії цілком можливо. Та ж розводів тут здається більше, ніж одружень.

На гірських узбіччях, мов свічки, біліють цвіти "я'кка" (агави). Вони стрункі й урочисті, мов різдвяні ялинки. Ми з пошаною дивимось на них — та деж таки — вони цвітуть раз на сім років і то для того, щоб по цвітінні вмер-

тхне нафтою, а третій, валець, рівняє це все, залишаючи по собі нову гладку поверхню...

Праворуч і ліворуч чергуються порожняки, вкриті бідними павуками якихось корчиків, з фармами й садками. Металева вежа струнко випнула прозорим риштуванням у небо. Тут хтось шукає "чорного золота", нафти — покищо без успіху... І знову біжать проти нас обабіч спеціальні пальми пустелі, майже безлисті, що нагадують спрагнені покорчені пальці, простягнені благально до сухого неба.

Таке все незвичайне, немов справжнє...

Знімається пополудневий вітер. Він дме десь із-за гір, від Пацифіку, свистить свою безслесну пісню, палить і легенько ворушить піском. Кажуть, що за сильного вітру піщини так обтирають авто, що воно за паругодинову подорож цілком втрачає барву.

У далині маячить зелене пасмо, мов довга саза. Що це знову. Та ж це долина мітичної річки Могава. Вона єдина у світі тече раз на поверхні, а раз западається під пісок — і немає її. Та цього ще мало. Звичайно ріки течуть до моря чи океану, а Могава навпаки. Вона біжить собі у напрямку від Тихого океану прямісінько в пустелю: то простуючи по поверхні, то нуртуючи десь у земних надрах, але всюди за своїм током даючи силу рослинам і надію людині-піонерів. Так біжить Могава кудись, щоб остаточно стратитись десь у глибині пустель...

4. Місто в пустелі

Гесподівано з-за горба вириває місто. Це — Вікторвіл. У ньому, як і всюди, світляні реклями сповіщають про чуда телевізії, в аптеці смажать яєшню й попивають каву, а в "центровій" крамниці за доляри можете купити все, починаючи від коліски, котру можна також уживати замість дошки для прасування, й кінчаючи труною, що за вашого життя може послужити вам, як скриня на одяг. Однак усе це приправлене чаром Далекого Заходу. Ось ковбої, що хочуть бути мільонерами; мільонери, які дали б дуже багато, щоб їх уважали за ковбоїв; дівчата в чоловічих штанах і чоботях; хлопці в екзотичних різнобарвних блузках та ширококрисих капелюхах, мов на параді мод. Всі обличчя із смаглявою позолоттю: еспанською чи мексиканською — не розберемо. Коні, осідлані візерункованими сідлами, нетерпляче переступають з ноги на ногу... П'ємо каву, купуємо фільми. За хвилику ідемо далі.

Знову, за каламутною бистою водою Могави — вона тут, під мостом — в'їздимо у пригорби пустелі. Вона тут уже трохи інша, вже кам'яниста, вкрита перекотипелем і чомусь нагадує леопарда, що лїниво виграється на сонці. Ліворуч в долині — пасмо зелені понад річкою. Але й тут уже де-не-де осівся піонер у дощаній хаті або у вагончику-трайлері, якого він довів собі у причепі до власного авта.

Заклопотаний нашим проїздом, пес, кури, що діловито порпаються в піску, дроти електричного ведення на примітивних дерев'яних стовпах — все це незаперечена ознака нового наступу людини проти пустелі.

Ще півгодинки одноманітної подорожі й перед нами виступає з пісків містечко Барстов. Десяток років тому тут не було нічого, ще три роки тому тут мешкало біля 6.000 людей, а сьогодні 20.000. Це місто намагається стати метрополією фермерської околиці, що зростає довкруги. Містечко хоче бути модерним — неони, бензинові станції в ультрамодерному стилі, кав'ярні, "кока-кола" і "айскрим", дбайливо одягнені дівчата з вимальованими устами, хлопці в неймовірно вузьких задріпаних полотняних синіх "західнярських" штанах... Коротко — все, що належить до міського бонтону Далекого Заходу. Гарні готелі й мотелі (готель, де можете заночувати з мотором-автом), неозакладені хирляві садки, мексиканські крамнички, що крамом своїм дещо нагадують барвисту Гуцульщину чи сорокату Буковину, і осмаглі фермери, що, висівши з власних запорошених авт, послагоджують різні оборудки. Ось вежа місцевої радіо-висильні, чепурна середня школа й коміни індустрії, що й тут вже пускає своє коріння. Про це свідчать і розкраяні груди кам'янисто-залізуватої гори.

5. Це — наш хутір

Довгим мостом переїздимо річку Могаву, тут уже лиш уявну — вона тут глибоко сховалась під піски. Ще і ще миля, кілька фарм обабіч — і ми нарешті біля мети нашої подорожі; ми в Гинкли, на фермі українського піонера в цій околиці Олексі Буньки. Пес радісно вертить хвостом, гавкаючи про людське око, як і належить нашому Бровкові чи Рудькові. Десь недавно засаджені дерева привітально клонять свої вершки, щось нашіптує до вуха вітер пустелі, а господиня — усміхнена вітає нас на порозі дерев'яної хати, рік тому побудованої. Приємно стати на твердий ґрунт після майже 200-милевої подорожі по хвилях пустелі в авті, а ще приємніше в пустелі несподівано потрапити до культурної хати. Чисто, просторо, світло, меблів небагато, але є все потрібне, і все на своєму місці. Електрика, радіо, стіжок українських часописів, з кухні приємно заносить свіжопеченими пиріжками. А господиня з донькою (14-літня дівчина аж пашить життерадістю й здоров'ям), через генерації переховавши українську гостинність, таким теплом зустріли нас, мов рідних. Господаря нема, він працює на фабриці в Барстові. Нема й другої доньки, бо вона виїхала зі шкільною екскурсією. Нічого, ми матимемо час побачити їх, маємо аж два дні.

Фарма шойно родиться. За два роки господар і родина докопались до води, мають дві криниці, резервуар на воду, заложили систему обводнення на одній третині ферми (ціла фар-

ма має 150 акрів), побудували модерну й комфортну хату, а оце цього року вперше засіяли люцерну (як тут кажуть “алфа-алфа”). Мають курники, мають гараж. Все має ознаки молодости, все пригадує нам, що ця фарма немовлятко. Оглядаємо все. Поруч себе заводнені поля, де вперто виробляє собі шлях до сонця й життя люцерна та ячмінь, а побіля ще та неторкана пустеля, що наїжилась усякими перекотиполями, кушиками й незнаними дрібними квітами. Та ж тут до води недалеко — всього 16-20 футів. Фарма з двох сторін підперезалась дорогами, вона має майбутнє.

Сонце котиться до обрію, вітер пустелі висвистує свою одноманітну мелодію, час утікає. Ми по добірній перекусці вирішаємо всі одвідати Барстов. Наш інженер Л. завзятий збирач мінералів. Він ще з Голівуду гострив зуби на тутешні можливості. Ми знову в автах, а за декілька хвилин у Барстові. Ось і крамниця з пам'ятковими речами, де є й мінерали... Тут справжній “Сорочинський ярмарок”. Не подумайте, що щодо людей — з одвідувачів є лише ми. Але чого, чого тут тільки нема! Тут прегарні домоткані мексиканські й індіанські килими; срібні вироби ручної роботи, що часами носять на собі сліди інкської культури з перед тисячі років; гарно шліфовані камінці, що грають усіма барвами, мов діаманти; широкі солом'яні капелюхи, перед якими найсховаються й полтавські брилі; вироби з кактусового лика, яке нагадує мереживом примхливі водорості; тут і клепані мідяні тарілки та збанки, що нагадують Балкани, якісь пахнучі есенції та курення вже зовсім східноазійського типу, а понад усе — мінерали. Їх тут пребагато. Наш інженер знайшов і уранову руду — вона світить у темряві всіма барвами веселки — і халцедон, і фіялкові аметисти, і нефрит...

Вечір кінчаємо у кав'ярні за “будейовицьким” пивом, слухаючи дивних співів, що летять звідси по радіоетері, пригадуючи всім, що в жилах цієї країни перемішано багато різної крові й культур...

6. Олександр Бунька

Високий, міцний, усміхнений Олекса Бунька вже чакає нас у хаті. Так, він після важкої праці, бо ж зранку працював тут у пустелі, а пополудні на фабриці, але цього на ньому не побачите. Він — міцної кістки і сильних м'язів. Сипле усміхами й дотепами, спрагло допавшись до розмови з нами усіма. Він знає деяку механіку нашої української політики, такої вузловатої й складної, він має й свою філософію нашої бурхливої історії. Говорить ядерною українською мовою, цікавиться всім українським життям. І якийсь так ми всі починаємо відчувати невидне, але міцне павутиння життєвої сили, що нею огортає нас ця родина, що оре піски пустелі, допомагаючи зродитись фармі за формою, а українському хуторові за змістом.

На другий день ми йдемо з Олексою оглянути фарму. Кожен горбик, кожен ярлок — це праця його рук, це — витвір його неспокоїного упертого духа, того самого, що колись гнав запорозькі чайки по Чорному Морю аж до Істамбулу, що переселивав нашого хлібороба аж на Зелений Клин, що колонізував гірські верхів'я Босни та низинні степи Бачки. Криниці, квадрати ланів — це все діти цієї завзятої української родини. Вона цупко тримає й цю землю, й керму трактора, що її оре. Бо були тут і попередники, але по них знаходимо лише сліди: стару криницю з перегнилим дерев'яним цябринням. Давно це мабуть було, коли тут уперше ввірвався людський терпець... Трохи мріємо, трохи слухаємо плянів, трохи подорожуємо в споминах і минулому... Час біжить...

7. Люди, які не вгинаються

Йдемо до сусідів подивитись на давніше заведені фарми. Ось одна (вже п'ятнадцятилітня) оточена евкаліптами, що височаться мов наші тополі. Їх стіна ріже вітер пустелі, що часами тут дуже докучає. Лани зеленіють пшеницею й люцерною — цим золотом пустельних фарм. Так, так, цьому фермерові вже добре, він уже не тільки клопочеться, він купив цього року нове авто собі й синові, він придбав нового трактора та інші потрібні знаряддя. Олекса всміхається, він не заздрить, він радіє люд-

г. а неосвоєній частині фарми.
п. Бунько (у білій сорочці)
пояснює особливості пустельної рослинності.

ському успіхові, він бачить уже й своє нове авто. Він — завзятий.

Між великими крилатими деревами захова-лась інша фарма. Її орендує чех. Його потовкло життя, жінка не пішла з ним будувати нове домітство в пустелі. Але руки його теж мозолясті й тверді. Він робить свою працю, він допомагає й сусідам.

Ось інша фарма — маленькі симетричні будови, гарна винничка, садок. Чорнявий пристаркуватий чоловіча з дивно знайомим носом привітно зустрічає нас. Він небагато парпачається в землі. Він навіть не має великої помпи. Зате він знає, як робити гроші. Він має 12.000 курчат, що живуть мов би в касарнях. Оглядаємо їх. В одній самі білі — це для фармарів, вони залюбки купують їх; ось самі

сірі, а ось тільки брунатні. Наш дідок до них дуже личить, він, маленький, царює між ними. Він купує щомісяця 3.000 маленьких курчаток, годує їх пару місяців і продає. Курчата мають текучу воду, їдять пшеничне зерно, вони в чистоті й розкошах. Питаємо дідуса хто він. Ага, він син далекої Вірменії, доля закинула його в Америку ось уже понад 40 років. Їх усього лише троє працює на фермі. А винниця — це так, лише спомин про батьківщину, яка так далеко в часі і просторі, й так близьенько, ось тут у старечому серці.

Он там розляглись безмежні полотнища промислової ферми великого фінансового магната з Лос Енджелос. Він пробує тут створити зернову фабрику. Вкладає капітал, поширює площу, робить досвіди...

8. Бунька-переможець

Ще і ще хотілось би оглядати ці переможні побоевища людини з пустелею та час утікає й наближається хвилина від'їзду. Говоримо про минуле родини Буньків. Вони народились уже тут, на цьому величезному континенті — в Канаді. Звідти неспокійний дух пігнав їх на південь, до ЗДА. Вона працювала як техніка краси (і така професія тут є) й потрапила так причарувати Олександра, що вони побрались усупереч усякій техніці. Мов тверде оповідання Джека Лондона слухаємо історію родини, що працювала на фабриках і в салонах краси в

Перед від'їздом. Родина Буньків відпроваджує нас.

Детройті й гомінкому Чікаго, що пробувала фармарувати біля Великих Озер, що пережила всі страхиття жорстокої передвоєнної депресії. Ця родина втрачала (і то не раз) все, що мала. Але ніколи не втратила усміху, віри в майбутнє й охоти знову будувати своє життя. Слухаємо, як Олександр з револьвером у руці боронив автомаїстерню перед чорними. Всячина траплялась. А потім Буньки махнули рукою на непривітний для них Середній Захід та по-мандрували геть-геть аж до сонячної Флориди — може там їхнє щастя. Вона й далі допомагала американкам бути привабливішими, він плекав золоточервоні помідори. І хто знає, може б і досі були вони там, але... купили ма-

лий корабель і почали довозити з Куби південні овочі. Прийшло чергове нещастя. З однієї подорожі Олександра не хотіли пустити назад до ЗДА (він тоді ще не мав громадянства). Спільник-мексиканець скористав з нагоди, обдувив і ограбував Олексу й коли по довгих митарствах нарешті він вернув додому, то мав приблизно стільки, що й новонароджене немовля. З тою хіба різницею, що дома його чекала дружина та дві маленьких доні...

Почали знову, але цього разу вже в Каліфорнії. Пробували все — наводити красу, будувати кораблі, продавати нерухомості, а ось тепер уже третій рік тут, у пустелі. Прийшли на порожній пісок, мешкали в приймах у сусіда-чеха, притягли паски, засукали рукави... День не день, ніч не ніч, без неділі, без свята... А вітер свистав, а пісок ворожо рухався довкола, а подуріле перекотиполе втікало у безвість з цього місця... Засмагли ж на сонці Буньки всміхалися й думали про час, коли тут буде вже не пустеля, а лани...

Думали про це і працювали для цього...

І здається нам, що вони вже на другому етапі своєї боротьби з пустелею, на легшому.

Мимоволі згадуються оповідання про те, як президента Абрама Лінкольна в перші часи його важкого президентування відвідала сільська делегація. Час був жорстокий і нічим ще не міг похвалитись Великий Президент. Проте, він бадьоро й тепло розмовляв з делегатами й на їхній запит, що мають переказати своїм, як повернутись додому, відповів:

“Скажіть, що тут є людина”.

Так, людина — ключ до всього, коли вона є повноцінна, міцна і творча. Де є вона, там є певність, що все буде гаразд, що життя не спиниться й не заверне назад. Вона буде шукати, працювати й будувати.

Аж до перемоги.

Ми прощались з нашими приятелями. Всі вони вийшли нас відпровадити. Четверо (в межичасі повернула з прогульки старша донька) міцних, гарних український людей стояло біля свого дому. Коло свого дому у пустелі, яку вони перемагають. Було бажання лишитись із ними, закачати рукави й стати поруч них до життєвого змагу.

Але наші обов'язки і наш власний бій кликав нас туди, до ворохобного й нервового американського міста, де сьогодні нас поставила українська доля.

Ми рушили — й довго ще оглядалися на силуети людей — переможців пустелі.

До побачення, до побачення!

В серці міцніла віра —

такі люде добудують,

така нація мусить перемогти.

Лос Енджелос, Каліфорнія.

Липень, 1950.

Кремль признався до злочинів

Голова Ради Білоруської Народної Республіки інж. М. Абрамчик добув документ величезного значення, документ, який свідчить про масове народобивство в ССРСР. Доказів масового винищення безневинних людей в “країні будованого соціалізму” є безліч, але досі поза залізну заслону не проникали оригінальні документи, які б свідчили про те, що самі московські можновладці признаються в народобивстві. У Вінниці, наприклад, відкопано десять тисяч трупів, які є незбитим доказом советських злочинів, але більшовики відмовляються від тих злочинів. Документи ж, які має голова екзильного уряду БНР інж. М. Абрамчик, і які ми в скороченому вигляді друкуємо в цьому числі “Н. Д.” є оригінальними советськими документами, в яких Москва признається до вбивства 13.325 осіб цілком невинних білорусів і навіть намагається “покарати” винних.

Щоб нашим читачам було легше зрозуміти ці ганебні документи й добу, в якій вони виникли, мусимо трохи зупинитись на найстрашнішому періоді російського панування в Україні й у всіх інших поневолених державах, зокрема в братній нам Білорусі, мусимо з'ясувати що таке т. зв. “ежовщина”.

За декілька років перед вибухом другої світової війни в Москві на посаді комісара НКВД появився Ніколай Єжов, якого перед тим ніхто не чув і не знав. Єжов набував все більшого авторитету й поваги і скоро придбав собі в цілому ССРСР ім'я “вірного сталінського наркома”. Тоді за Єжова почались масові арешти й ліквідації, які своїми розмірами перевищили все, що в тій ділянці зробили його криваві попередники.

Тюрми й табори переповнились. Почали валитись голови не тільки простих смертних, а й наркомів, начальників республіканських і краєвих НКВД, командирів армії й флоту тощо. За приклад можемо навести факт, що в одній лише Дніпропетровській тюрмі за час від травня 1938 р. по травень 1939 р., коли автор цих рядків мав “шастя” сидіти, було від 20 до 25 тисяч осіб. При тому тижнево до тюрми прибувало поверх двох тисяч осіб, отже лише за один рік через одну Дніпропетровську тюрму пройшло 100-150 тисяч осіб. Звільнено після ліквідації Єжова і “ежовщини” яких 10-15 тисяч осіб, які випадково лишились живими на той щасливий для всіх в'язнів час (в тім числі і я). Коли у Вінниці відкопано 10 тисяч закатованих в час царювання Єжова, а комісія з Москви, як це видно з документу, який публікуємо, за неповними даними виявила 13.325 розстріляних лише в одному Мінську, то можна

сподіватись таких само наслідків і в кожному більшому місті. Отже, за два роки “праці” Єжова було розстріляно мільйони людей.

Яка була причина цієї розправи над своїм власним населенням і чи знала Москва про це масове винищення людности сталінськими опричниками на чолі з Єжовим? Відповідь на першу частину запитання є цілком ясна: в Європі запахло порохом і Москва знала, що війна неминуха і знала також, що населення в тій війні буде робити все можливе, для поразки “країни будованого соціалізму”. Треба було винищити всіх тих, які могли думати й організувати інших і залякати всіх, хто ще лишився на волі. Для цієї мети й було “винайдено” невідомого нікому Єжова, а потім по закінченні його операції, самого виконавця прибрати. Де дівся Єжов невідомо. Лише прийшов таємний наказ зняти його портрети, зняти його ім'я з колгоспів, сіл, міст, фабрик та різних установ і все. Чи його задушено, чи він десь живе під іншим прізвиськом — невідомо, бо в пресі жодним словом не згадано ні про його “помилки”, ні про його злочини, ні про суд над ним.

Чи знала Москва і сам Сталін про його “працю” й методи тієї праці? Безперечно, що так. Про це свідчить хоч би уступ з документу, який публікуємо сьогодні: “Майже половина скарг поступила із приймальних т. т. Сталіна, Ворошилова, Молотова, Вишинського. Це зобов'язувало Кісельова особливо уважно перевіряти факти...” Але коли Сталін і його прибічники одержували щоденно по декілька тисяч скарг (коло семи тисяч скарг вони одержали лише з Мінська!) і не поцікавились причиною такого масового напливу їх, то чи можна вірити в щирість їх намагання “покарати” Єжова, чи його праву руку в Білорусії Кісельова? А коли то було щиро, то з якої причини їх ніби з погляду Москви “злочини” нотуються в актах з припискою “совершенно секретно”, як це ми маємо в оригінальному акті, який публікуємо в цьому числі? І хто ж то повірить, що Кісельов міг би покласти до архіву скарги з припискою самого Сталіна чи Вишинського: “Перевірити й задовольнити”, коли б він не мав дозволу на такі вчинки?

Тенденційність московської комісії будемо обілити Москву і всю вину звалити на Кісельова видна ще й з того, що комісія занотувала лише 13.325 розстріляних у Мінську, мотивуючи тим, що більша частина актів перебуває в Москві (відки й приїхала комісія!) і в обласних прокуратурах, які могли протягом одного-двох днів звернути ті акти до Мінська. Ясно, що комісія навіть “совершенно секрет-

но” не хотіла (чи не мала права!) занотувати декілька десятків тисяч розстрілів протягом одного-двох років лише в одному з невеликих міст ССРСР. Коли б комісія занотувала всі розстріли, то то було б таке жахливе число, що вже не було б змоги навіть “совершенно секретно” зняти вину з Кремля і його господаря за ті злочини.

Звертаємо увагу читачів іще на один факт. В акті видно масову “переробку” білорусів на “поляків”. Комісія винує за це Кісельова, але ми винимо за це самого Сталіна і його підручних. Як підставу нашого обвинувачення містимо телеграму з Москви в Мінськ:

**“23 септября 1929 г. Москва.
Минск, ОГПУ.**

Приготовте 5000 заключенных, из них 1500 поляков, остальные белорусы.”

Цю телеграму викрав українець-в'язень інж. Кекало, який тепер є в Нью Йорку і який в той час працював, відбуваючи кару, бухгалтером в канцелярії УСЛОН'у (Управління Соловечких Лагерей Особого Назначення. Ред.). Тепер ясно, що коли вже в 1929 р. Москва замовляла фабрикацію “поляків”, коли війни з Польщею ще не було й видно, то цілком зрозуміло, що в 1938 р. це замовлення значно збільшилось.

Відомо, що поляків у Білорусії майже не було. Звичайно, що Кісельов мусів виконати замовлення Москви і тому фабрикував “поляків”. Якщо Кісельов і винен у цьому, то хіба лише тим, що його фабрикація була груба і майже неприхована.

З цього всього можна зробити єдиний висновок: Москва єдина винна у винищенні населення окупованих Росією держав і народів, але вона намагається коштом ліквідації своїх “шкідників” типу Кісельова в Білорусії чи Балицького в Україні, зняти з себе відповідальність за винищення поверх трьох мільонів білорусів, коло двадцяти мільонів українців і багатьох мільонів інших поневолених Росією народів.

Хоч як Москва діє “совершенно секретно”, але у Вінниці все таки відкопано десять тисяч трупів, а з Мінська дістано документ про 13.325 жертв. Не сумніваємось, що прийде час, коли поневолені народи звільняться і відкопають ще мільони кістяків і знайдуть ще документи на мільони закатованих жертв. Тоді московські людоджери стануть перед всенароднім судом і будуть так покарані, як тільки вміють карати народи, які скидають вікове ярмо чужинців.

Не сумніваємось, що дні московських людодідів уже полічені.

Московські людоджери призналися!

ПОЯСНЕННЯ ДО СКОРОЧЕНЬ В АКТІ

БВО — Белорусский Военный Округ.
ГВП — Главная Военная Прокуратура.
ВП — Военная Прокуратура.
ОО — Особый Отдел.
ВМН — Высшая мера наказания (розстріл).
ПОВ — Польская Организация Войска.
РО — Районный Отдел.
Тройка — суд НКВД, що судить заочно.
Особое совещание — те що й тройка, але для важніших справ.

Цілком таємно.

А К Т

м. Мінськ, 1939 р. липня 29 — 2 серпня.

Комісія в складі: помічника військового прокурора Ленінградської Військової Округи — військового юриста І-го рангу КОЛОКОЛОВА, помічника прокурора БССР ДМИТРАКОВА та начальника І-го спецвідділу НКВД БССР — ст. лейтенанта державної безпеки ГОРБАЧЕВ-СЬКОГО, на підставі розпорядження прокурора Союзу ССР тов. ПАНКРАТЬЄВА від 23 липня ц. р. зробила перевірку діяльності колишнього заступника військового прокурора БОВО — бригадирськюрюриста КІСЕЛЬОВА А.

Згідно з постановою слідчого по найважливіших справах ГВП РККА — військового юриста І-го рангу тов. РОЗЕНБЛІТА, комісії належало вивчити діяльність КІСЕЛЬОВА по масових операціях і встановити які шкідливі наслідки виникли від його злочинної безвідповідальності. Зокрема перед комісією були поставлені такі питання, на які їй після вивчення матеріалів належить дати вичерпні відповіді:

а) Скільких альбомних довідок підписав КІСЕЛЬОВ;

б) Скільки і які альбомні довідки із числа підписаних КІСЕЛЬОВИМ є тенденційні і ким вони підписані крім КІСЕЛЬОВА;

в) В чому полягає тенденційність та хто склав, затвердив, завізував обвинувальні акти по справах, довідки по яких є тенденційні;

г) Чи відповідає зміст тенденційних довідок змістові обвинувальних висновків, а якщо ні, то в чому розходження;

д) Хто до чого засуджений за альбомними довідками, які визнані комісією тенденційними;

е) Як справи КІСЕЛЬОВ зняв з тройки чи особливої наради і які справи він припинив. Обґрунтованість зняття і припинення справи;

В зв'язку з тим, що в першому Спецвідділі НКВД БССР всіх альбомів нема, бо більшість їх перебуває в складі ССРСР, відсутня також

більшість слідчих справ, які забрані рядом обласних прокурорів, Прокуратурою БССР, ВП БОВО та НКВД ССР для перегляду, комісія не має змоги дати цілком точні відповіді на питання слідчого у найважливіших справах.

В зв'язку з цим комісія вирішила вивчити діяльність КІСЕЛЬОВА і викласти її в іншому вигляді, ніж того вимагає вказана вище постановова.

Робота КІСЕЛЬОВА в ділянці скарг

До надходячих до військової прокуратури скарг обвинувачених чи членів їх родин КІСЕЛЬОВ ставився винятково безвідповідально. Більшу кількість скарг він зовсім не розглядав і здавав в "наряд". Судячи з його резолюцій у КІСЕЛЬОВА виробилась спеціальна схема резолюцій на скарги: "в наряд", "лишити без відповіді", "засуджений", "відмовити", "до відома", "повідомити, що слідство продовжується". Є й такі резолюції: "повідомити прохачеві", але ніхто й не думав цього робити. Мотиви відмовлень із резолюції не видні. Велика кількість скарг без всяких поміток і резолюцій також віддана до архіву.

Дивлячись на начальство, помічник військового прокурора — військовий юрист 2-го рангу ТРЯСКІН — також відписувався. В 1938 р. він дав багато відповідей на скарги, але більшість їх не конкретні, прохачів задовольнити не могли, а деякі з них тільки дискредитували військовою прокуратурою і самого ТРЯСКІНА. Так, в кінці тих скарг ТРЯСКІН писав: "Ваш чоловік (син чи брат) засуджений. Зміст вироку мені невідомий".

КІСЕЛЬОВ безпідставно здав у 1937 в наряд 127 скарг, а в 1938 р. 244 скарги (списки прохачів додаються до акту).

Майже половина скарг надійшла з приймальних т. т. СТАЛІНА, ВОРОШИЛОВА, МОЛОТОВА, ВИШИНСЬКОГО. Це зобов'язувало КІСЕЛЬОВА особливо акуратно перевіряти факти, викладені в цих скаргах, але й вони були здані в наряд.

Від редакції: Ми далі пропускаємо цілий ряд прикладів скарг, з зазначенням імен, на які КІСЕЛЬОВ не звернув уваги, хоч він "мусів обов'язково реагувати", бо "до цих прохачів допущені беззаконня", як говорить акт комісії.

Робота по нагляду за НКВД.

В 452 військовій прокуратурі є кілька тисяч довідок і санкцій на арешти громадян по всій БССР. Ці документи надіслані до ВП при КІСЕЛЬОВУ райпрокурорами, бо всі ці справи були під його наглядом. Всі вони складені в скринні і невідомо, чи він на них дивився. Сам КІСЕЛЬОВ дав величезну кількість санкцій (дозвіл на арешт. Ред.), але в самій ВП довідок і копій постанов є невеличка кількість... Велика кількість довідок не має поміток, коли і хто дав санкцію.

Величезну кількість санкцій КІСЕЛЬОВ дав навіть по справах, які були під наглядом загальної прокуратури.

Комісія не встановила по документах відмови КІСЕЛЬОВА на видачу санкцій... Факти свідчать, коли КІСЕЛЬОВ давав санкції пачками по голих, а інколи й тенденційних довідках, не бачучи навіть слідчих матеріалів. 1-го липня 1938 р. КІСЕЛЬОВ відразу дав санкцію на 98 військових службовців та їх родин. За довідками особого відділу НКВД БССР всі вказані особи ніби є агентами польської, латвійської та інших розвідок. Ці довідки не конкретні, хто і чим доводить вину поіменованих осіб не видно. Серед арештованих є: німці, латиши, естонці, білоруси, росіяни, жиди, поляки та українці. По чинах: майори, капітани, батальйонні комісари, ст. політруки, ст. лейтенанти, лейтенанти, червоноармійці. 23 особи з цієї кількості за наказом НКВД ССР Ч. 00485 засуджені до ВМН (розстріл. Ред.). Обвинувачені КУРЗО С. С. та МАРТИНЮК В. Т. звільнені (лише 2 з 98! Ред.). Багато справ ще не закінчено.

Від 9-го по 15-те липня КІСЕЛЬОВ дав санкції на арешт 116 військових службовців. Тут картина та сама, як по національному складі, так і по чинах (є два полковники: КУРНОСОВ Г. А. і СЛІЖЕВИЧ А. С.). З цієї кількості за наказом НКВД ССР Ч. 00485 засуджено до ВМН 32 особи, одна особа, а саме КАРПЕЦЬ В. А. — звільнений.

13 липня 1938 р. пом. ВП ТРЯСКІН дав санкцію на арешт 31 командира. В цьому випадкові стан такий само, як і в попередньому. (Пропускаємо частину акту, в якій перелічується імена арештованих, їх скарги до Верховної Прокуратури на катування у в'язницях, і ствердження комісії, що КІСЕЛЬОВ на тих скаргах написав: "Справа перевіряється ОО (особий отдел. Ред.) БОВО Наряд". Ред.)

Про те, що КІСЕЛЬОВ давав санкції без розбору, безотказно і не цікавлючись змістом довідок, свідчить факт видачі санкції на арешт ряду осіб, яких навіть і за тими тенденційними довідками арештувати було неможливо. (Приклади наводяться нижче). Особливо обурливим є факт видачі санкції на арешт арт. техніка РОДЕРА Олександра Вільгельмовича. В цій довідці РОДЕР схарактеризований лише з додатнього боку, крім того, ніяких фактів про його контрреволюційну роботу не наведено. Не зважаючи на це КІСЕЛЬОВ все ж таки санкцію дав. (Довідка додається).

Перевіркою ряду слідчих справ та довідкових папок комісія встановила, що КІСЕЛЬОВ необґрунтовано дав такі санкції:

Від редакції: В зв'язку з неможливістю віддрукувати весь протокол (брак місця) пропускаємо півтори сторінки машинопису з переліком осіб та їх справ.

...Перевірка слідчих справ, вирішених згідно з наказом НКВД ССР Ч. 00485 та тройками,

установлено, що по більшій кількості цих справ, альбомні довідки складено неправильно но й тенденційно...

Ряд осіб були арештовані без санкції прокурора, по багатьох справах на обвинувальних актах нема візи КІСЕЛЬОВА, який ці справи пропускав. Підписуючи альбомні довідки, КІСЕЛЬОВ справи не читав, а як і читав, то надзвичайно поверхово, бо в іншому випадкові помітив би жахливі фальсифікації, навмисне допущені в процесі слідства і при складанні довідок.

Перевірка наявності альбомів в І спецвідділі встановила, що КІСЕЛЬОВ за весь час підписав 11.564 альбомних довідки (за наказом 00485).

З них: (за наказом 00485)

Засуджено до ВМН (розстріл) 11.009 осіб.

Засуджено на різні терміни 379 осіб.

Знято (припинені справи. Ред.) 176 осіб.

Той самий КІСЕЛЬОВ підписав довідок на судтройку на 3.045 осіб, з яких:

Засуджено до ВМН (розстріл) 2.316 осіб.

Засуджено на різні терміни 575 осіб.

Знято (припинені справи. Ред.) 154 осіб.

Наведені цифри не виявляють дійсності, бо ряд альбомних довідок перебуває в І Спецвідділі НКВД ССР.

Комісії не вдалося звірити наявність альбомних довідок з слідчими справами, бо не достає великої кількості слідчих справ. Тому комісія взяла на удачу 500 закінчених справ, які й були перевірені.

Ця перевірка встановила, що велика кількість альбомних довідок, розходиться, як з фактичним матеріалом, так і з іншими даними справи. По багатьох справах встановлено фальсифікації національності, соціального стану, освіти, належності до ворожих партій, приписувалося участь в провокативній діяльності, перехід кордону та інші злочини, які слідством навіть і не виявлялись.

Конкретно ці розходження такі:

Від редакції: Далі йде на одинадцять сторінках машинопису перелік справ, які свідчать про фальшування матеріалів, з метою ліквідувати безневинну людину. Не маємо змоги все вмістити, тому вибираємо деякі пункти з акту. В скорому часі весь документ буде виданий в окремій оброшурі, яку підготовляє до друку голова Ради БНР інж. М. Абрамчик.

І. Справа Ч. 31551 в обвинуваченні КОСТЮКА Іллі Захаровича.

В довідці зазначено: "Передавав від 1932 р. по 1936 р. ЛІСОВСЬКОМУ відомості про стан колгоспного будівництва в БССР", в свідченнях сказано, що відомості передавав лише про настрої колгоспників лише свого колгоспу. В довідці зазначено: "Передавав матеріали і ухвали закритих (таємних. Ред.) партзборів Могилівської парторганізації та парторганізації РО НКВД". В справі ж говориться про

кількість арештованих РО НКВД і про хід посівної кампанії.

3. Справа Ч. 31477 в обвин. ЗАКРЕВСЬКОГО Йосипа Адамовича.

Із альбомної довідки видно, що "ЗАКРЕВСЬКИЙ передавав польській розвідці через ЗАКРЕВСЬКУ Валерію шпійонські відомості про чисельний склад і озброєння підрозділів прикордонних військ Заславльського прикорд. загону, про розташування бліндажів та вогневих точок в Заславльському укріпленні".

Нічого подібного в справі нема. Всі обвинувачення побудовані на одному лише зізнанні ЗАКРЕВСЬКОГО, з якого видно, що він в 1929 р. був завербований своєю матір'ю і через неї передавав в польську розвідку зібрані газети й журнали (справді "злочин" вартій розстрілу! Ред.), а також повідомляв про розташування прикордонного загону і його приблизну кількість. Свідчення ЗАКРЕВСЬКОГО дуже сумнівні.

10. Справа в обвин. ФІЛИСТА Олександра Степановича.

За паспортном і рештою матеріалів справи рахується білорусом, а за альбомною довідкою — поляк. (Справді, як тій приказці: "Папа — турок, мама — грек, а я рускій человек!" Ред.)

В своїх свідченнях ФІЛИСТ говорить, що в 1932 р. пробував підпалити льоносушню в к-пі "Червони Штандарт", але передумав. В альбомній довідці зазначено: "В 1932 р. підпалив сушню з великою кількістю льону". В справі нема ніяких даних, з яких було б видно, чи справді така пожежа була.

12. Справа Ч. 33737 в обвин. ПОГОДИ Бориса Єлехевича.

Зі свідчень Погоди видно, що він передавав відомості польській розвідці про настрої робітників деяких підприємств м. Мінська, про вигонання виробничих плянів, про кількість робітників і можливості переходу деяких підприємств на оборонне виробництво.

А в альбомній довідці вказано: "Передав польській розвідці відомості про військові частини Мінського гарнізону". В справі нема постанови на арешт і санкції прокурора.

17. Справа Ч. 29704 в обвин. ТАРЛЕЦЬКОГО Віктора Сильвестровича.

В альбомній довідці вказано: "ТАРЛЕЦЬКИЙ переводив серед населення контрреволюційну фашистську агітацію і що на період військових дій мав завдання виконати диверсійні акти на підприємствах оборонного значення.

В протоколі допиту Тарлецького ці факти не тільки незацеплені, але навіть про них нема й натяку. Чому ж для цього те потрібно? Все рівно розстріляти треба. Ред.)

23. Справа Ч. 29777 в обвин. ЛІСОВСЬКОГО Костянтина Семеновича.

В альбомній довідці вказано, що обвинувачений — поляк, за соціальним станом куркуль. Справді ж ЛІСОВСЬКИЙ — білорус, бідняк,

Мистецька студія Богдана Мухина

Тяжкі та невідрадні умови творців української культури, що приїхали до Америки. Для щоденного прожитку доводиться віддавати найкращий час і лише принагідно або вечорами — працювати для душі, для покликання. Однак, як випадковий Косачів співбесідник із Нью Йоркського метро, що заявляє змате-

У студії. Мистець Б. Мухин зі своїм учнем Б. Макаренком.

ріалізованому світові: — “Не здамся!”, так і наші письменники, різьбарі, мистці-малярі — не здаються. Нехай їхній лет тимчасово стримано, загальмовано, проте вони продовжують творити духові вартості.

Едигатний український різьбар Богдан Мухин

прибув до Америки рік тому. В Європі лишилося понад десять років творчої праці, яка принесла мистцеві шедри плоди. Ще 1944 р. на виставці у Львові Б. Мухин здобув загальне визнання, як першорядний різьбар. Його “Слава”, “Кінь у степу”, “Князь Ігор”, “Отаман”, “Чумак у степу” та інші користувалися і ще довго будуть користуватися великим успіхом, як твори українського мистецтва.

Святослав Гординський, людина, що поєднує в собі першорядні якості критика, поета і мистця-майлара, дуже похвально відгукується про творчість Б. Мухина:

“Творчість Богдана Мухина на тлі сьогочасної української скульптури особливо цікава. Характером свого мистецтва він сильно відрізняється від усіх панівних у сьогочасній українській різьбі напрямів. Щось стихійне, наче до-сторично-первісне, лежить в основі його мистецтва, в ньому звучить якийсь призабутий комплекс дикого степу, що, проте, мав і свою немалу культуру... Мухин — майстер особливо в зображенні коня, і в цій ділянці він може сьогодні єдиний в мистецтві, не тільки українському...”

(“Крук, Павлось, Мухин — три українські різьбарі”, Мюнхен, 1947).

Так ядерно окреслено Мухинову творчість.

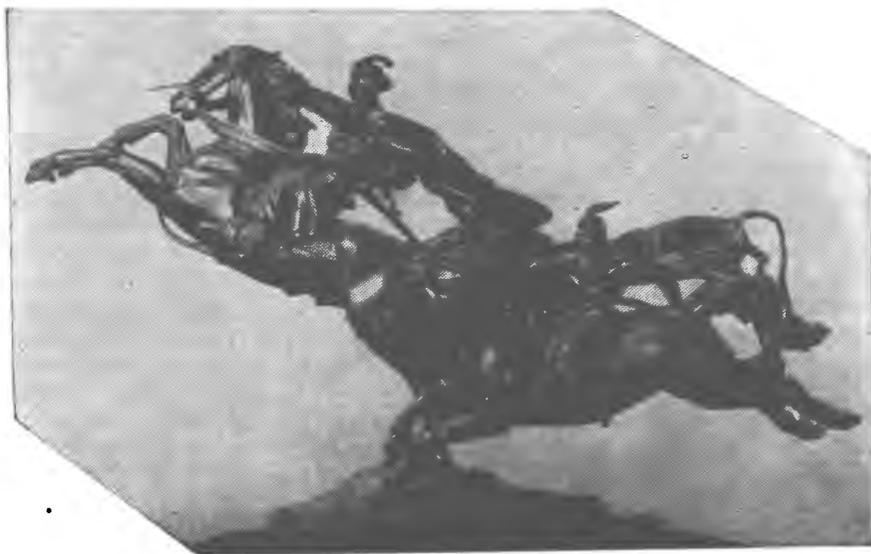
І що ж далі? Які ж перспективи зустрів Б. Мухин в Америці? Найкраще, що він міг тут знайти це — за спрощеними шаблонами малювати квітки на вазах до електричних ламп або на філіжанках. Та мистець сказав собі:

— Не здамся!

Після кількох місяців перебування у Філадельфії Б. Мухин відчиняє мистецьку студію. Великі й лише його небуденному хистові відповідні завдання ставить собі мистець. Свій найкращий твір, широко відому “Славу”, Б.

БОГДАН МУХИН.

“СЛАВА”.

Мухин плянує вилити з бронзи у великому розмірі, щоб — після повернення додому — поставити її над Дніпром у столиці визволеної України, Києві. Другий виношений його задум — із найкращого італійського мармуру (карара) вирізбити сидячого в задумі митрополита Андрія Шептицького, якого мистець трактує, як Апостола Правди.

Як же мистець думає зреалізувати свої задуми, що вимагатимуть величезних коштів, особливо тепер, коли матеріял в Америці дуже дорогий?

Як ми вже зазначили, Б. Мухин відчинив мистецьку студію, де покищо виробляє іконостаси для церков. Саме оця остання праця приносить йому відповідні кошти не лише для купівлі власної майстерні з ділянкою землі для саду, а й для реалізації омріяних плянів.

Іконостаси, зроблені в студії Б. Мухина, — передусім мистецькі твори і тому користуються популярністю серед церков та знаходять широкий збут. Вирізьблені вони з дерева, що покривається щирим золотом. На дверях іконостасу, довкола ікон — куте срібло, овіяне чорним гартом. Східно-українська орнаментика, великою мірою запліднена славним козацьким барокко, надає іконостасам національного кольориту.

У студії Б. Мухина працюють артист-малюк П. Андрусів, що малює ікони для іконостасів, молодий здібний учень Б. Макаренко, який допомагає мистцеві різьбити, та інші.

Віriamo, що Б. Мухин із своєю творчою активністю зреалізує великі задуми, що напевно принесуть чергову славу українському мистецтву.

Ярс

ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ДМИТРО БАЙДА - ВИШНЕВЕЦЬКИЙ

Розповідаючи про Варву¹), треба доречно згадати бодай коротенько, й будівничого Варви, зупинитися на історичній постаті славного сина України Байди-Вишневецького.

Окремі історичні пісні про Байду-Вишневецького показують його наче б то "гулякою". Насправді, це нам лише так здається. Народня уява хоче мати образ справжнього запорожця з усіма його властивостями, тому народня творчість і показує нам князя-лицаря, як типового запорожця пізніших часів.

Це славна героїчна постать нашої історії. Походив **Дмитро Вишневецький**, козацьке ім'я — **Байда**, з стародавнього українського княжого роду. Мав великі маєтності на Волині, зокрема вся Крем'яччина належала йому. Глибокий патріот України, болів душею за свій край, за український народ. Тоді саме кримська татарська орда руйнувала Україну, забирала наших людей у неволю...

Лицар з походження і духу, князь Дмитро Вишневецький ще замолоду придбав собі славу серед Низового козацтва, мав високий авторитет. Його головними великими замірами, думкою-метою, життя — було:

1. Опанувати з низовиками (козаками) цілим степом до Чорного моря; 2. Вигнати татар на схід, до Азії; 3. Викинути турків з Чорноморського побережжя; 4. "Закласти" (заснувати) нову могутню **Українську Державу**, до складу якої мусіла увійти й Волощина...

Трудно було це здійснити тоді своїми силами, а тому він звертався за допомогою до Литви, до Московщини... Литва ухилилася, а московська допомога була непевна й нешира.

Дмитро Вишневецький-Байда в 1550-1552 рр. заклав на острові Хортиці першу славу **Запорозьку Січ**, фортецю на Дніпрі за порогами,

а щоб здійснити свої буйні мрії, став на чолі козацтва.

Довго й безуспішно вів він славу боротьбу з кримським ханом, але боротьба та без допомоги була непоплатна низовикам, хоч і проходила з перемінним успіхом, мінливим щастям.

Кримський хан у боротьбі дійшов був аж до Запоріжжя, але не мав сили взяти й знищити могутнє козацьке гніздо. Також й князь Дмитро Вишневецький вигнав було татар з українських степів, загнав їх аж за Перекоп до Криму, але використати своєї перемоги не міг і, знесилений, повернувся в Запоріжжя.

Бурхливе й багате на пригоди життя князя-запорозьця закінчилося його трагічною, а разом і славною смертю за Україну.

Щоб певніше прийти до мети, князь-козак задумав стати волоським господарем (князем Волощини) і там, у боротьбі з турками, був зраджений волохами й виданий туркам. Завезли турки князя Вишневецького до Константинополя і там з наказу султана Суліма II покарали його на смерть.

Смерть лицаря Байди стала темою для численних легенд, оповідань і дум в Україні.

Хочу нагадати одну з історичних пісень про Байду:

Ой п'є Байда...

Отже, оповідали, що турецький султан був вражений хоробрістю, подвигами героя-лицаря, а тому й запропонував Вишневецькому прийняти турецьке підданство й віру! Навіть обіцяв видати за нього доньку... Але Вишневецький глузливо відкинув цю ласку, не захотів того розкішного життя і вибрав за краще страшну смерть. Тоді султан Сулім II звелів кинути Байду в Босфор так, щоб падаючи, він заче-

пився за гак ребром. Три дні висів Байда на гаку, але не зрадив Україні...

Друге оповідання говорить, що й на гаку попросив Байда лук і вбив ним султана та його доньку, знеславлюючи віру Магомета й вихваляючи Христову.

Третє оповідання — що турки з подиву на його хоробрість, відвагу й завзяття — вийняли

з нього серце, поділили поміж собою й з'їли, щоб і собі привласнити його сміливість та зневагу до смерті...

Загинув Байда Вишневецький, але його ідея, його заміри, не загинули. Вони змодернізувалися і лягли в основу історичної Запорізької Січі, а дух його живе в його наступниках, живе й досі в українському народі.

ДЬОГТЯРІ

За 10-12 км. від Варви лежить село Дьогтярі. Це колишні маєтності роду Галаганів та Лямсдорф-Галаганів²).

З численних будинків зберігся лише один і то другорядний. Головний палац большевики зруйнували і розібрали на цеглу, хоч палац мав історичну та архітектурну вартість. У головному будинку (з тих, що осталися), тепер працює текстильний технікум.

Знані Дьогтярі й у минулому й у сучасному своїми клясичними вишивками, килимами, плахтами. Москва скористалась з українського мистецтва й відкрила тут текстильний технікум, організувала в радіусі понад 30 км. навколо Дьогтярів у всіх селах т. зв. вишивальні, ткацькі та килимарські артілі. За мізерний па-

йок та дрібні копійки визискує під'ємний український люд... Мільйони долярів одержує вона щорічно за цю людську працю.

Українські дьогтярівські вишивки, плахти та килими успішно збуваються за кордоном — у Францію, Англію, Монголію та в інші країни.

Згаданий текстильний технікум оточений сильною вартою НКВД, щоб ніхто, бува, не виніс якої речі... За спроби дістати вишиванку чимало люду Москва запроторила на далеку північ. На щастя тут збереглися клясичні українські взори гетьманів Полуботька, Апостола, Сомка, Мотрі Кочубеївної та інших. Правда, большевики намагаються ці назви замінити й якомога менше пускати згадані вишиванки на внутрішній ринок³).

ГАЛАГАНИ

Треба бодай спогадати й володарів Дьогтярів — Галаганів і графів Лямсдорф-Галаганів.

Гнат Галаган, 1706 р. полковник на Запоріжжі, пізніше — охочекомонний полковник у гетьмана Мазепи. Під час Полтави перейшов на бік Петра I, навіть, допоміг Москві зрадницьки здобути Січ 1709 р.⁴); 1709-1710 — чигиринський полковник, а 1714-1739 — Прилуцький полковник.

Гнат Галаган — це політична постать того часу, але, на жаль, укрита ганьбою зради Україні... Він був неймовірний багатий, любив мистецтво, знав був в Європі і мав багатющі збірки зброї, люльок, картин, стильних меблів, скульптури, посуду тощо. Його син Григорій, прилуцький полковник, усвідомлював батькові помилки й розумів політику Москви, але виправити ті помилки був безсилий.

Найбільш цікавий нащадок Галаганів — це був Григорій (1819-88 рр.). Це справжній патріот України, громадський діяч, дідич-спадкоємець незчисленних багатіїв Галаганів, добрий приятель Максимовича, Метлинського, Куліша, Шевченка. Він вкладав чималі засоби в "Київську Старину", працював у справі звільнення від кріпаччини тощо. У своєму маєткові, в Сокиринцях, заснував перше "Селянське позичкове товариство" та відомий український хор. У Києві заснував знамениту середню школу, на зразок англійських, — "Колегію Павла Галагана". Назвав її на честь свого сина, який передчасно вмер; поклав початки заснуванню Прилуцької гімназії, видав збірку

"Українські пісні" та зробив докладний опис українського вертепу. Зібрав і зберіг багато української старовини — старшинський та козацький одяг XVII ст., портрети українських історичних постатей, діячів, полковничі регалії та інше. Все це збереглося, але, на жаль, не менше 80% у руках Москви.

Коротко про графа Лямсдорф-Галагана. Графи Лямсдорфи грали певну роль при дворі цариці Катерини II, а пізніше — Павла I-го. Граф Лямсдорф — був тайним нешлюбним мужем дружини царя Павла I і батьком Миколи I, Олександра I та Константина⁵). Галагани були близькі з Лямсдорфами й один з цих графів і одружився з Галаганівною, приєднав до свого прізвища прізвище дружини та перебрав Дьогтярі, а пізніше й Сокиринці, мова про які буде далі.

1) Дивись "Н. Д." ч. 6.

2) Лямсдорф-Галаган, зять одного з Галаганових нащадків. Це — тайний чоловік цариці московської, дружини царя Павла I і батька Олександра I, Миколи I та Константина.

3) Клясичні взори настільників-скатерок, плахт, рушників, фіранок, килимів, жіночих та чоловічих вишивок здебільшого взято з музеїв, могил і збірок колишніх вельмож.

4) Це перше руйнування Січі Запорозької, а друге й останнє — в 1775 р. за цариці Катерини.

5) Шільдер — „Павел I”.

НАЙПОПУЛЯРНІШИЙ В КАНАДІ ДЕРЖАВНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ

22 липня ц. р. на сімдесят п'ятому році життя помер Мекензі Кінг, довголітній прем'єр Канади, один з налюбленіших державних і громадських діячів, якого любили й шанували всі громадяни Канади, без різниці на їх національне походження та релігійну чи політичну приналежність.

Мекензі Кінг був провідником Ліберальної партії 29 років, а прем'єром 21 рік, п'ять місяців і п'ять днів. Чи є ще де в демократичному світі такий випадок, щоб одна особа так довго була головою уряду?

Покійний Мекензі Кінг був блискучим політиком і державним провідником. Його надзвичайний хист виявився хоч би в тому, що він всупереч своїм обіцянкам перед виборами і при сильній опозиції французів Квебеку домогся участі Канади у другій світовій війні, чим спричинився перемозі над німецьким людоненависним фашизмом. Крім того, Мекензі Кінг домогся повної самостійності Канади у Великобританській Імперії.

Не можемо також не згадати з вдячністю й факту, що Мекензі Кінг у 1947 р. підписав еміграційний закон про допущення скитальців до Канади.

Покійний вже хворів від довшого часу, а загрозливого стану хвороба набрала від 1943 р., в час його відвідин Франції й Англії. Ця хвороба й примусила його 7. 8. 1948 р. передати провід партії Л. Ст. Лоранові, а 15 листопада того ж самого року він був змушений передати Л. Ст. Лоранові й керівництво урядом Канади.

Останні роки життя Мекензі Кінг працював над упорядкуванням свого архіву і писанням мемуарів. Смерть, на жаль, не дала закінчити йому цю працю.

Смерть Мекензі Кінга викликала жаль серед усього населення Канади, а також пронеслась сумною вісткою по всій Британській спільноті народів. В зв'язку зі смертю Мекензі Кінга теперішній прем'єр Канади Л. Ст. Лоран одержав телеграми співчуття й суму від короля Юрія VI й королеви Єлизавети, від президента Трумана, В. Черчіля, прем'єра Етлі та від усіх голів урядів держав Британської спільноти народів.

Мекензі Кінга особливо любили й шанували канадійські українці, до яких він ставився щиро й прихильно та з повним розумінням їх інтересів та бажань. Смерть Мекензі Кінга засмутила цілу Канаду.

ДЕ ЛЛЕТЬСЯ КРОВ...

Спiрнi проблеми Далекого Сходу — це фрагменти боротьби двох свiтiв, двох свiтоглядiв i то фрагменти першоякiсної вартостi. Саме на азiйському континентi, у густи релiгiйних, полiтичних i господарських ускладнень, найвиразнiше схрещуються впливи i шляхи свiтових потуг i саме Далекосхiднi терени — мiсце, де слiд було сподiватись найскорше виладування напруги двох протилежних собi бiгунiв.

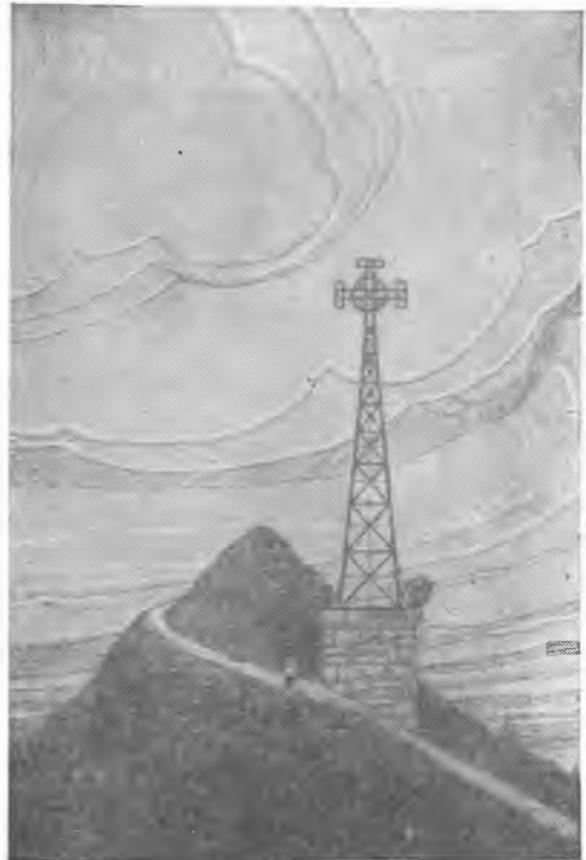
Корея (по-корейськи “Чьосен” — краiна ранньої свiжостi”), як помiст до азiйського континенту зi сходу, а до того краiна родюча й багата на природнi копалини (вугiлля, мiдь, залiзо, золото, сiрбло, вольфрам, цинк, нiкель, алюмiнiй, оливо, графiт тощо) з давнiх часiв притягала до себе увагу могутнiх держав. Її територiя рiвна територiї передвоєнної Нiмеччини, ставала тереном боiв ворожих суперникiв, якi несли зi собою знищення i руiну. Завданням переможцiв було з великого й культурного народу, що сьогоднi налiчує близько 30 мiльонiв населення i має свою державну традицiю з сiрої давнини (в половинi 17 сторiччя стратила свою незалежнiсть) зробити покiрних рабiв. Завдяки свому ключевому положеннi над Тихим океаном i завдяки своїм природнiм багатствам Корея не може вийти з положення спiрного предмету як довго не вернеться її давня слава й самостiйнiсть.

По утратi своєї незалежностi Корея стала леним яблуком незгоди мiж Китаєм та Японiєю. Пiсля нещасливого для Китаю вислiду вiйни в 1894-95 рр. з Японiєю, на полiтичну арену виступає новий суперник Японiї — Росiя. Десять рокiв пiзніше, пiсля перемоги Японiї над Росiєю в 1905 р., Японiя остаточно вирiшує долю Кореї в свою користь. Корея стає протекторатом Японiї, а вже в 1910 р. — складовою частиною Японiї. Але це все не задоволнило Японiї. Вона хотiла цiлковито знищити нацiональну свiдомiсть корейцiв i зробити їх раз i назавжди складовою частиною iмперiї “сходячого сонця”. Вона почала жорстоко переслiдувати всякi прояви нацiональної свiдомостi, зробила сувору контролю над землею та промисловiстю. У школи введено японську мову, а совiстi корейцiв силою накинено державно-нацiональну релiгiю. Наслiдки такої полiтики були страшнi i виявились по капiтуляцiї Японiї в другiй свiтовiй вiйнi: 85% всього корейського господарства (землi i промисловостi) було в руках японцiв. Але ворожий гнiт тiльки посилив стремлiння корейцiв до свободи.

Славнозвiснi 14 точок Вiльсона не лишились без вiдгону i серед корейцiв. Вони створили в 1919 р. на емиграцiї в Шанхаї свiй провiзоричний нацiональний уряд. Та все таки в боротьбi за свою самостiйнiсть Корея, подiбно

як i Україна, в той час осталась осамiтнена. У другiй свiтовiй вiйнi корейцi створили знову на вигнаннi в Чункiнi провiзоричний нацiональний уряд, який навiть проголосив Японiї вiйну. Багато корейських патрiотiв наложило своїм життям в боротьбi проти Японiї чи то в рядах китайської, чи американської армiй, чи врештi в рядах борцiв пiдпiльного руху спротиву. Це викликало скажену реакцiю Японiї, яка остаточно виснажила Корею.

Про долю Кореї в 1943 р. рiшали ЗДА, Велика Британiя i Китай на конференцiї в Каїрi. Там ухалили, що Корея отримає у вiдповiдний час незалежнiсть. Але таке ставлення не могло подобатись можновладцям з Кремля i вже на конференцiї в Ялтi, в якiй брав участь СССР, справа Кореї знайшла iншу розв'язку завдяки заходам i iнтригам представникiв СССР. Корею подiлено на двi частини: пiвнiчну пiд окупацiєю СССР) i пiвденну (пiд окупацiєю ЗДА). Кордони мiж тими двома окупацiями творила 38 паралеля.

Пам'ятник Маркiяновi Шашкевичу на Бiлiй Горi в Пiдлiссю, що його росiйськi окупанти (за повiдомленням австрiйської преси) висадили в повітря.

Щоб постанови каїрської конференції по-ступово переводити в життя, створено мішану советсько-американську комісію, яка з першого ж дня свого народження стала мертвою завдяки крутійствам і труднощам, які постачали представники ССРСР.

Окупувавши північну частину Кореї з населенням 9 мільйонів, Совети стали проводити свої заміри за певним точно ustalеним планом. На допомогу прийшли советські фахівці і корейські большевики, виховані довгі роки в ССРСР. Багато з них займали перед тим різні адміністративні посади в Манджурії, а готові військові частини, які брали участь у війні проти німців (напр. військові корейські частини під Сталінградом) стали підпорою советського панування в північній частині. Щось зовсім інше діялось в південній частині, окупованій американцями, які не мали ні ясних цілей ні ніякого плану, а вся їх політика це було намацування шляхів і експериментування.

Корейські комуністи почали свою агітацію, представляючи все, що діється в північній Кореї, в найкращому світлі, одночасно зручно підхоплюючи невдалі спроби американців в південній Кореї. Вони зуміли цілком розхитати господарство південної Кореї. Для цього використано фальшування грошей і страйки.

Вхопивши в залізні кліщі ідеологічно пере-вихованої на советський лад і по-советськи вишколеної адміністрації, що в більшості складалась з корейців, озброївши північну Корею до зубів, ССРСР зумів зробити з північної Кореї свого вірного сателіта і сфанатизувавши його маси у відповідний момент кинути на поле бою. Експериментуючі на південній Кореї американці "виховували" корейців не даючи їм ніякого озброєння, потуряючи розкладовій роботі большевицьких агітаторів та, врешті, не вмюючи охопити адміністраційно невиробленим апаратом майже втричі більше число населення південної Кореї. ЗДА ставили справу Кореї в питомий собі спосіб. Ще 1947 р. вони ствердили, що окупуватимуть Корею так довго, "доки для Кореї буде забезпечено вільне, незалежне й демократичне майбутнє". Але в той самий рік Москва словами "Ізвестій" ясно поставила свою відповідь: "СССР стерпить в Кореї уряд тільки прихильний до ССРСР". Ясно і недвозначно!

І коли сьогодні в Кореї ллється кров і розгортається заграва пожеж, що можуть в потопі олова і заліза залити цілий світ, за це все впершу чергу винні американські політики і

різного роду "дорадники". Вже сьогодні Вашингтон признається, що ЗДА знали, що ССРСР готує інвазію від 1947 р., коли американсько-советська комісія радила над можливістю сполучення обох частин Кореї в одну цілість. Тоді під плащиком комісії советські агенти фотографували всі стратегічні пункти південної Кореї, робили воєнні мапи, монтували шпигунську сітку і творили осередки платних наймитів. Шефом цілої шпигунської зграї був член комісії в характері цивільного експерта для справ Далекого Сходу Анатолій Шабшин. Його помічником був молодий пристійний полковник Подгорнов, який свою діяльність провадив особливо серед легковірних американських старшин і серед американок з Американського Червоного Хреста. Вже в 1947 р. советські агенти в мундурах советських старшин "нехотячи" вдерлись до кімнати шифрів американських окупаційних властей. Вже того самого року в руки американської розвідки потрапив визначний большевицький діяч, який утік зі столиці північної Кореї, забравши з собою докладно опрацьований план наступу на південну Корею.

Американські політики довели до того, що большевики по успіхах в Тегерані, Ялті чи білших або менших знаних місцях конференцій, по опануванні половини Європи йдуть до остаточного опанування світу. Сьогодні ЗДА мусіли рішитись на остаточний крок і вислати свої війська до Кореї, на криваві поля боїв. Їм бо здавалось, що теоретично накресливши "сфери впливів" на конференціях, їх оборону забезпечить лише американський прапор. Хотівши оставити в своїй сфері впливів південну Корею і одночасно впливати на північну частину, при тім випровадивши свої окупаційні війська (1949 р.) з південної Кореї, ЗДА самі запросили воюючий російський комунізм до наступу. Чи це тільки помилка? Чи це тільки помилка, що проти добре озброєних і вишколених військових частин північної Кореї стали неозброєні і невишколені південні корейці, а їм на допомогу також не приготовлені американські вояки?

Якщо це помилка, з якої слід зробити науку на майбутній (і може вже не дуже далекий) час, тоді найперше на фронт слід би вислати тих всіх політиків з Ялти, Потсдаму, Тегерану, тих всіх політиків з під стягу "всесвітнього мира", щоб там у вирі боротьби вони зрозуміли до чого вони допровадили світ. Нехай там вони перші спокутували б свій гріх!

Як виглядає комунізм на практиці та за що бореться Україна — це зміст нової книжки М. Грихольда в англійській мові під заголовком:

"KOMUNISM IN REALITY"

Книжка призначена для своїх і чужих чита-

чів. Ціна \$ 0.35. Кошти пересилки \$ 0.10. Книгарням та кольпортерам — опуст.

Замовляти: J. Boyko, 422 Salem Ave. N., Toronto, 4, Ont.

Хто замовить 6 книжок для себе, чи своїх англійських знайомих, платить лише \$ 2.00.

Чорна пані

(Зі старих оповідань)

Колись у нашому селі жила одна пані. Усі звали її “Чорна Пані”, бо вона все ходила в чорному одязі. Була вона вдовою по якомусь інженерові, чи що, а мешкала не в самому селі, а недалеко за селом, на узліссі великого панського лісу, у старій лісничівці, що в ній пан дав їй віку доживати. Мала вона своє маленьке господарство: скількись там курок, свинку та овечат ще трохи. Зналась вона добре на всяких ліках та з яких рослин їх виробляти. Часто можна було її бачити, як ходила — то в лісі, то в полі по обніжках та все якесь зілля збирала. А з того зілля робила всякові ліки і люди йшли до неї, а найбільш — сільська жінота. І всім вона дуже й дуже помагала. Жінки, звичайно, несли їй усячину, хто що може: їжу й до їжі. Так вона собі й жила. Часто ходила вона, одвідувала — то панотця нашого, то вчительку.

Отож, якось узимку, прийшовши до панотця, засиділась вона довгенько увечері. А саме розходилась тоді така завірюха! Панотець і паніматка упрохували її заночувати, так де ж там! — стара пані в одну душу: — Піду та й піду! — бо може щось там із моєю худібкою сталось. — І таки пішла собі. Провів її панотець аж за браму свого обійстя, а потім вернувся. А віяло таке, що аж дух забивало...

На другий день аж по обіді, після Служби Божої (була тоді неділя), каже мені панотець, коли я ключі від церкви приніс:

— А сходітьню, Пилипе, до Чорної Пані, чи в неї все гаразд? — Та й розказали панотець, що як то вона вчора пізно від них пішла... От я й пішов до неї. А які замети — кучугури понаносило! Я навмисно й лопату взяв — сніг

розгортати, бо такі були перемети, що не доєди Господи! От якось досунувся я до хати Чорної Пані. А ту хатку так замело, що мало й знати її з-під снігу. От доходжу до дверей, дивлюсь — сніг перед її дверима відгорнений.

— Ну, — думаю собі, — слава Господеві, усе гаразд, пані є дома. — Стукаю, входжу. Так, пані сидить собі за столом, бараболька зварилась, так вона чистить її, а її Мурчик біля неї крутиться та мурчить, мурчить. От поздоровив я її та й кажу — так і так, прислани панотець довідатись, як у вас. Дякує вона та й оповідає, як учора додому дісталась.

— І знаю, — каже, — як іти, кудю повернути, але крутило таке, прости Господи, що світу не видно, очі заліпляло, дух забивало, а ноги грузли тай грузли. Ішла, — каже, — уже ніби довгенько, утомилась, уже й охлявати стала, а хати моєї нема та й нема! Але я все не звертаю, іду, як спочатку ішла в тому напрямку, а потім, як несподівано загрузла була так у снігу, що вже здавалось, не вилізу. Я тоді з розпуки голосно стала молитись до святого угодника Божого, Миколая: “Ой, Отче святий, Миколаю, поможи, благаю!...” А тут відразу чую — мої овечки: “бе-бе!”... І я з Божою поміччю — раз-раз! — вилізла з тої снігової ями, дивлюсь: — та ж це мій хлівець перед очима, а там далі — хата! Отак я з Божої ласки та за молитвами святого Миколая і врятувалася.

Так оповідала старенька пані і мене кавою пригостила...

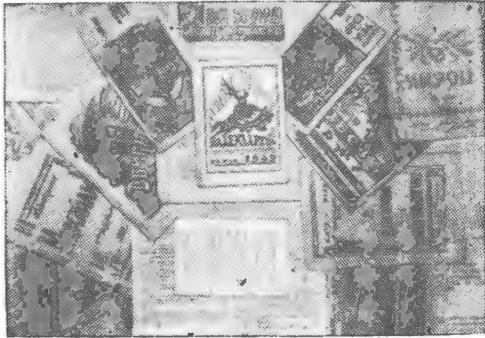
Пішов я хутенько назад, щоб заспокоїти панотця, а Чорна Пані й далі ходила по селу та помагала своїми ліками.

ДОКУМЕНТИ ГОВОРЯТЬ

І знову кур'єрська пошта з України принесла проречисті докази широкозакроеної та плянкової боротьби українського народу під московською займанщиною. На фотознімковій бачимо заголовні сторінки різних видань воюючої України, в головному за 1949 рік. З подивом хилимо голову перед тими людьми, що в найлютішу досі в історії України добу ведуть зтяжну боротьбу, і то не тільки зі зброєю в руках проти московсько-большевицького наїзника з усією поліційною язвиною різних НКВД, сексотів, “істребітелей” тощо, але також мусять захищати українське населення від штучно й навмисне зашлепюваних йому бездушним окупантом різних хвороб, як тиф, ве-

неричні хвороби тощо (це докладно з'ясоване у статті “Ганьба XX-го сторіччя” у “Самостійності”, органі УГВР, ч. 1 1946, перевиданім на еміграції м. р.). Однак наш подив ще більш зростає, коли бачимо оту пляновість і залізну витривалість у боротьбі непереможної України на всіх фронтах. Яку ж треба мати моральну та фізичну снагу, щоб у таких жорстоких умовах дбати про мистецьке слово, що ним забезпечується безперестань українське населення! Адже ми бачимо не тільки урядові видання політичного характеру, як “Бюро Інформації Української Головної Визвольної Ради”, але й видання для дітвори та молоді, поеми, оповідання, календарці тощо. Все це художньо

оформлене і все це — підкреслюємо — **серед боротьби на життя і смерть з московським займачем у підпіллі!** І всі ці видання, принесені з України, мають свою пророчисту вимову. За них говорити не треба. Для підкрес-

Українські підпільні видання 1949 року. (З Архіву Місії УПА)

лення умов, серед яких ці видання виходять, зачитуємо їх заповіді:

“За видання і кольпортаж мене Твої товариші кладуть свої голови, і тому бережи мене, як зіницю ока! Обережно мене читай, в полі або в кімнаті при закритих дверях і вікнах, щоб ворог не бачив і дурень не чув! Читай мене швидко і другому передай, бо на мене ждуть тисячі таких, як Ти, і тому злочином є затримати мене.”

З хати до хати, з рук до рук!

Передавай мене лише тим, до яких маєш довіря й які, як і Ти, після прочитання передадуть мене далі!

Знищити мене можеш лише тоді, коли ворог наступає, а заховати мене вже нема часу; інакше — шануй мене, бо я йду будити народ до великого революційного діла — будувати Українську Самостійну Соборну Державу!”

Така то тверда дійсність в Україні. І українська еміграція повинна вкінці зрозуміти те, що нам зв'язкові з України приносять і до чого воно нас зобов'язує. А тутешня настирлива дійсність виявляє: ми досі всі ті таланти з України закопуємо, навіть їх самі від себе ховаючи. Там в Україні, у підпіллі, борються, творять і діють і нам шлють докази тієї велитенської боротьби на всіх фронтах. А що ж ми, нова еміграція, з назвою політична, робимо в умовах повної демократичної волі, щоб тут у вільному світі скапіталізувати прислані нам таланти воюючої України?! Час вже стукнутись об здорову голову й перестати жити у відірванні від рідного ґрунту фікціями, що історія починається в нас, з кожного окремого еміграційного гетта. Тільки, як **українська цілість** поза межами вітчизни, і то в поєднанні з воюючою Україною зможемо належно дати свій необхідний вклад у визвольні змагання українського народу. А “пора вже велика єсть”!

МИКОЛА АБРАМЧИК В КАНАДІ

В середині липня ц. р. до Торонта прибув інж. М. Абрамчик, президент Ради Білоруської Народньої Республіки. М. Абрамчик очолює Радв БНР від 1943 р., коли помер президент В. Захарія, вибраний ще в Білорусі заступником президента П. Кречевського.

По окупації й поділі Білоруси Росією й Польщею президент Кречевський, його заступник Захарія та уряд БНР поселилися в Празі. Уряд БНР був признаний “де юре” чеським урядом до 1928 р., себто до признання Чехо-Словаччиною СССР.

М. Абрамчик, який від 1943 р. згідно політичного заповіту покійного президента В. Захарії очолює Радв БНР, народився 6. 8. 1903 р. в Зах. Білорусі, до Праги прибув 21-річним політичним емігрантом, де на стипендію від уряду БНР закінчив Українську Господарську Академію (економічний факультет) в Подєбрадах та філософський факультет Карлового університету в Празі. По закінченні студій (1929 р.) інж. Абрамчик оселився в Парижі, де невпинно працював коло організації білоруської еміграції. Вся його робота була завжди в контакті з українцями та згідна з пляном

през. В. Захарії, який очолював білоруський визвольний рух.

Обнявши становище президента, інж. М. Абрамчик невпинно об'їзджає всі країни, де лише є білоруси-емігранти, підтримуючи їх морально в ці тяжкі для білоруської еміграції часи та допомагаючи білоруській еміграції різних країн налагодити політичні контакти.

Тепер през. М. Абрамчик, після відвідин своїх земляків у ЗДА, гостює в білорусів Канади.

Як нас повідомив през. М. Абрамчик, він готує до друку брошуру, яка написана на підставі документів НКВД та верховної Прокуратури СССР. Ці документи, оригінали яких зберегаються в през. М. Абрамчика, свідчать про те, що самі можновладці Москви признаються до злочинного розстрілу багатьох тисяч цілком невинних білорусів. Згадана брошура буде одним з найбільших доказів советського народодовбивства, яким тепер цікавиться весь культурний світ.

Частину документів з тієї брошури, ми за згодою през. М. Абрамчика містимо в цьому числі журналу.

ПРАЦЯ АРХЕОЛОГІВ В УКРАЇНІ

Плян роботи Інституту Археології Академії Наук УРСР на 1950 рік передбачає 14 великих експедицій. Головну увагу буде звернено на дослідження пам'яток ранньослов'янського періоду нашої історії та доби Київської Русі, очевидно, щоб довести, що Київська Русь була колись не України, а в першу чергу Росії. Все ж таки нам цікаво знати про ці експедиції, бо вони дадуть матеріал, який колись наш вчені у вільній Україні використають для правдивої, а не советської науки.

Київська експедиція, яка працює вже декілька років, веде систематичні дослідження пам'яток на території столиці і її околиць, намагаючись з'ясувати історичні умови, які привели до перетворення Києва на великий економічний і політичний центр. Найважливішими працями цієї експедиції цього року буде розкопування житлових та господарських споруд у ремісничо-торговельній частині Києва Х-ХІІІ століть — Подолі, які були виявлені минулого року, коли будували газопровід.

Деснянсько-Сейминська експедиція в цьому році продовжує вивчення ранньослов'янських поселень і городищ у водозборах річок Десни й Соїму (в межах Чернігівської та Сумської областей). Поруч з тим будуть досліджені пам'ятки старокам'яної доби в тих самих районах (Мезин, Сосниця та інші).

Дніпровська експедиція має за завдання провести широкі розвідки і розкопи в районі Дніпрових порогів, які відкриваються внаслідок періодичних змін рівня води перед греблею Дніпрельстану.

Львівська експедиція (Ранньослов'янська та Закарпатська групи), які в цьому році продовжують вивчення слов'янських поселень і городищ в районі Верхнього Подністров'я, а також пам'яток доби міді-бронзи скитського та слов'янського часів у Закарпатті.

Правобережна слов'янська експедиція продовжує розкопки стародавнього княжого міста Колодяжина, які вже перед цим дали багато цінного матеріалу. Як відомо, це місто поставило героїчний опір татарам в 1241 р., але не витримало натиску і татари його зруйнували й спалили. Тепер під завалами обгорілих стін розкривають цілком непорушені помешкання з багатьма речами домашнього жи-

тку, які становлять величезну наукову цінність. Це, можна сказати, єдине джерело матеріальних господарчих і побутових пам'яток стародавнього українського міста в передтатарську епоху.

Чернігівська експедиція працює над дослідженням культурного шару з рештками житлових споруд Х століття, які до останнього часу були майже невідомі. Поруч з тим вивчаються архітектурні пам'ятки Київської Русі.

Ізмаїльська експедиція продовжує вивчення античного міста Тіри і середньовічного слов'янського міста Білгорода (тепер Білгород-Дністровський), а також робить цілий ряд широких розвідок на території Ізмаїльської області.

Бузька експедиція вивчає пам'ятки новокам'яної доби, коли у водозборі Бугу мешкали ранньоземлеробські племена. Ці дослідження мають величезне значення у справі розв'язки проблеми походження Трипільської культури, якою цікавляться вчені цілого світу.

Очаківсько-Березанська експедиція скерувала свою працю на вивчення скитських та ранньослов'янських пам'яток на узбережжі Дніпровсько-Бузького лиману. Ще в минулому році знайдено тут матеріальні докази, що процес формування східнослов'янських племен відбувався також і на території Нижнього Подніпров'я та Побужжя.

Скитська та Антська експедиції продовжують свої роботи на Правобережжі.

Дністровська й Донецька експедиції продовжують широкі розвідки палеоліту й неоліту (старокам'яної та новокам'яної діб), а також доби міді-бронзи у водозборах середньої течії рік Дністра та Північного Дінця. Мета експедицій: виявити нові місця стаціонарних розкопок на майбутні роки.

Як бачимо, Інститут Археології Академії Наук УРСР має в цьому році величезний плян робіт, від виконання якого залежить розвиток історичної науки. Шкода, що ця наука тепер перебуває у ворожих руках, але прийде час, коли наукові дані українських археологів будуть використані українськими вченими і стануть прекрасним матеріалом для створення справді української історичної науки.

ТАЄМНИЦЬ ЗВУКУ СКРИПКИ

Інженер Р. О. Фер (американець) пробував лабораторним способом розв'язати таємницю різниці звуку звичайної скрипки і звуку скрипки Страдіваріуса чи інших старовинних майстрів. Після численних досвідів він прийшов

до висновку, що акустичні інструменти не можуть занотувати різниці звуку звичайної дешевої скрипки і звуку найдорожчої старовинної скрипки. Людське вухо є значно чутливіше від усіх лабораторних інструментів.

Враження від звуків старовинної скрипки інж. Фер порівнює до враження

від звуку цвіркуна. Він каже: "Звук цвіркуна звичайно неслухавимий для більшості звуковимірвальних інструментів. Але в них є щось таке, що діє на людський слух, не зважаючи на їх нікчемну силу, яка дорівнює приблизно одній мільярдній частині вата".

4-Й ПЛЕНУМ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ

В першій половині травня ц. р. в Києві відбувся пленум правління Спілки Радянських композиторів України. На пленумі заслухано такі доповіді: “Про стан і завдання творчості українських радянських композиторів” — голова Спілки композитор Г. Верьовка, “Про стан оперової творчості українських радянських композиторів” — композитор А. Штогаренко, “Симфонічна творчість українських радянських композиторів” — композитор М. Гордійчук, “Про пісенну творчість українських радянських композиторів”, “Про стан і завдання музичної критики та музикознавства в Україні” — В. Довженко.

В пленумі взяли участь також композитори інших республік. На пленумі було виконано коло 250 нових творів, які прослухали коло 20 тисяч гостей.

Весь пленум пройшов під знаком виконання ухвали ЦК ВКП(б) про оперу В. Мураделі “Велика Дружба”, себто під знаком опартійнення української музики, притягнення її на службу російському окупаційному режимові. Відзначаючи успіхи композиторів у справі створення нових опер, голова Спілки Г. Верьовка заявив: “Не можна, однак, визнати нормальним, що деякі досвідчені композитори — Б. Лятошинський, М. Вериківський, П. Козицький, Л. Ревуцький, А. Штогаренко та інші — не працюють над створенням нових опер”. Доповідач також зазначає, що не створено й радянських балетів і добрих творів з жанру музичної ко-

медії. На пленумі стверджено також, що “пісенна творчість композиторів України ще не повно відображає всі сторони нашої чудової радянської дійсності”, себто композитори ще не втратили решток людської чести й гідності і пишуть твори про ту “чудову радянську дійсність” лише тоді, коли їх примусять. Це, звичайно, не може вдовольнити окупаційну владу і її ставлеників з українців.

Стан музичної критики в Україні визнано за цілком незадовільний, а про видавництво “Мистецтво” сказано, що воно “відстає від життя”.

Ю. Мейтус, говорячи про створення нових опер, домагається “гострої, принципової критики”, яка допоможе композиторам виконати домагання партії.

На пленумі зазначено, що українські композитори створили цілий ряд творів, які завойовують найкращі сцени ССРСР, нап. опера Г. Жуковського “Від усього серця” в цьому сезоні буде виставлена в оперових театрах Москви, Києва, Харкова, Одеси та інших міст, але композитори України “зробили в своїй перебудові тільки перші кроки”, а від них вимагається “до кінця виконати рішення партії”.

Про буржуазний націоналізм на пленумі не говорено, а всю увагу звернено цього разу на “викорінення формалізму, пасивного традиціонізму та антинароднього космополітизму”.

З високих партійних достойників на пленумі також ніхто не промовляв.

Загадка Всесвіту

Одна з найбільших таємниць, які хвилюють людство від зарання його історії, це питання, чи в безмежних просторах вселенної існує органічне життя. Нові дослідні методи, застосовані астрономами в останніх роках, ставлять це старе питання в новому освітленні. Ясно, що органічне життя може існувати тільки на планетах, заціпенілих і остиглих небесних тілах, які кружляють навколо центральних зірок-сонць. Воно вимагає таких передумов, як уміркована температура (між -10 і $+50^{\circ}$ Цельзія), відповідне атмосферичне тиснення та відповідний відсоток кисню у повітрі. З цього виходить, що нпр. на місяці неможливе ніяке життя, хочби з огляду на те, що його маса а через те і сила притягання надто малі, щоб вдержати потрібну кількість газової атмосфери. Атмосфера великих планет, головню Юпітера і Сатурна, складена з отруйних газів амоніаку і метану, без жодної домішки кисня, а їхня поверхня одержує надто мало світла і тепла від сонця (Юпітер віддалений від сонця

483 міони миль, Сатурн — 887 міліонів, а земля — тільки 93 міліони). В таких умовах, при пересічній температурі приблизно -100° Цельзія, не можна уявити собі ніяких відомих нам вищих форм життя.

Краще уявляється справа з можливостями життя на інших планетах. Правда, Меркурій розташований надто близько сонця ($23\frac{1}{2}$ міліони миль) і є царством невиносимої горячі, але умови життя на поверхні Венери і Марса, найближчих сусідів землі, нагадують в дечому обставини, що панують на нашій планеті. Сильне атмосферичне тиснення, невелика кількість кисня в повітрі і досить висока пересічна температура на поверхні Венери дуже зближені до умов життя на землі в часах т. зв. мезозойської епохи. З цього можна догадуватися, що ціла Венера покрита велетенськими тропічними лісами, в яких живуть безчисленні породи могутніх страховищ-дінозаврів, колишніх мешканців нашої землі і цікавих експонатів

природничих музеїв. Також найновіші астрономічні дослідження над можливостями життя на Марсі вказали, що рослини на його поверхні дуже нагадує собою рослинний світ азійської тундри. Більшість вчених вважає, що на Марсі існують також нижчі форми звіриного життя.

Сучасна наука знає, що у зоряних безвістях всесенної знаходяться сотні тисяч і мільйони со-

нячних систем. На мільярдах планет, що обертаються навколо своїх зірок-сонць, існують невідомі нам види життя, більше або менше зближені до тих, що знаходяться на поверхні нашої землі. Це не фантазія ні вигадка, але дійсність, яку голосить нам королева всіх наук астрономія.

(За "Ді Вохенцайтунг"). Б. Р.

Яка ж вам подобається?

У жіночому кутку відомого швейцарського тижневика "Ді Вохенцайтунг" появилася недавно стаття Едіт Гльор п. з. "Блондинки кращі, але брюнетки лишаються довше молодими", зміст якої зацікавить напевно широкі кола наших читачів і читачок.

Від часу, коли американська письменниця Аніта Люс видала свою відому книжку "Чоловіки дають перевагу блондинкам" і опісля (для заспокоєння розлючених чорнявок) випустила в світ другу частину (менше успішну) п. з. "Але одружуються з брюнетками", в чоловічому й жіночому світі розгорілася запальна дискусія над питанням, кому належить першість: русявкам, чи чорнявкам? Навіть вчені поцікавилися цією проблемою і після довгих теоретичних та практичних дослідів дійшли до висновку, що русяві жінки вважалися від найдавніших часів зразком краси. Старовинні греки поклонялися ясноволосим богиням. Афродіта — цариця краси і богиня любові — була русявкою, а розкішна Гелена, через яку розгорілася троянська війна, чванилася своїми золотистими кучерями. Навіть у фільмових ательє Голівуду довгі роки покутувало переконання, що тільки платинова блондинка може бути "справжньою" фільмовою зіркою, а Марлена Дітріх, обожнювана сотнями мільйонів королева фільму, була для знавців зразком жіночої краси і привабливості. Розлюченим чорнявкам, які перейшли вкінці до протинаступу, вдалося врешті унешкодити (але не знищити) легенду про перевагу русявок. Наукові дослідження вказують, що блондинки кращі замолоду, але брюнетки довше зберігають свою молодість. Ясноволосі жінки скоріше старіються, їхня шкіра більш вразлива на діяння погоди й клімату, а їхні сині очі, оспівані у безлічі пісень і поезій,

скоріше линяють і тратять свою красу. Дослідження англійського психолога Гейлока Елліса вказали правильність думки, що характер блондинок більш поверховний та самолюбний. Брюнетки — твердять в н — більш заслуговують на довіря. Вони поважніші, а їхні почування глибші. Блондинки — це жінки енергійної, владної вдачі, оптимістки, пристрасно закохані в себе і в свою особисту свободу. Вони не люблять мрійливості, романтичності і сентименталізму, але цікавляться більше практичною сторінкою життя і особливо спритні в грошових питаннях. Їхні суперниці не звертають уваги на матеріальні справи. Вони вдумливі, обережні, люблять самоту і спокій, мають нахил до релігійності і містицизму та сильно розвинений материнський інстинкт. Наставлення блондинок до їх сточення активне і навіть агресивне. Вони б'ються з перешкодами і перемагають їх, пристрасно люблять бурхливість та змінливість життя і з погордою дивляться на тих, спокійну, зрівноважену, консервативну й обережну вдачу брюнеток, які є кращими жінками і матерями та мають як правило більше дітей як їхні ясноволосі противниці.

Американський психолог Геррі Балкін завважує, що непогамована, владна вдача русявок — цих справжніх "дочок Еви" — спричинює багато подружних трагедій, але надмірна обережність і серйозність брюнеток кидає часто їхніх чоловіків в обійми... заповзятих блондинок.

"На основі всіх цих наукових дослідів", — закінчує Едіт Гльор, — "можемо тільки ствердити: блондинка чи брюнетка — це справа смаку", а редакція запитує від себе: "Що скажуть на це наші русяві і чорняві читачки?"

В. Р.

Передплачуйте! Читайте! Поширюйте!

ПОРОГИ

перший літературно-мистецький журнал на американському континенті.

В "Порогах" друкують свої праці українські поети, письменники, мистці та вчені.

В "Порогах" друкуються переклади кращих літераторів світу.

Річна передплата \$2.00 американські, або \$2.20 канадійські.

Замовлення слати на наше представництво в Канаді.

"Nowi Dni", Box 452, Term. "A", Toronto, Ont.

РЕЦЕНЗІЇ

Яр Славутич: "МОДЕРНА УКРАЇНЬСЬКА ПОЕЗІЯ". 1900-1950. Видавна "Америка" 1950, 8, ст. 71.

Друга книжка, що появилася на порожньому українсько-американському книжковому ринку 1950 року, це, як ми вже в попередньому числі згадували, Яра Славутича "Модерна Українська поезія". Праця друкована спершу в календарі "Гуровидіння" на 1950 рік, але поширена й доповнена, з додатком скороченого англійського перекладу, вийшла окремою книжкою на 71 сторінок накладом "Америка". Це, щоправда, капля води в морі, та все таки на книгарських полицях лежить найновішого видання книжка, яка говорить, що українська громада починає помалу рухатися. Тому треба висловити признання авторіві, що таку книжку спробували скласти, і видавництву "Америка", що її відважилася видати в той час, коли книжки ніхто не хоче купувати. Але ж купити її та й прочитати таки варто, бо вона дає можливість скласти собі бодай приблизний образ досить великих досягнень української літератури за останніх тридцять кілька років. Навряд чи якийсь нарід, бувши в стані нашого, міг би похвалитися власне такими досягненнями в літературі. Це ж бо зовсім не те, що творити вільно й свobodно у власній державі. Змагаючись постійно за свою незалежність і зазнаючи з усіх боків важких репресій, утисків і переслідувань, український нарід не тільки не падав, а навпаки, постійно і з шораз більшим завзяттям змагав дорівняти і в цій галузі досягненням вільних народів. І це йому вдалося, не зважаючи на погані умовини й обставини. Творами найвизначніших поетів і письменників українська література 20-30 років досягла рівня модерної світової літератури. І як прямоно стверджували що попереволній український нарід своїми культурними надбаннями не дуже таки відстає від вільних народів. А що коли б цей нарід мав можливості вільного народу! Чи не стала б наша література одною з найбільших у світі?

Подаючи в популярноу викладі перегляд української модерної поезії за останні тридцять кілька років, автор наче й має на меті показати великі творчі можливості українського народу, бодай тільки на одному відтинку. А виклад свій автор ілюструє багатьома прикладами, власне поезіями окремих поетів, які дають можливість познайомитися з ними безпосередньо і оцінити їх вартість. Тому ця книжка є дуже позитивним явищем, а надто, що це чи не перша взагалі спроба дати перегляд сучасної поетичної творчості. Хоч вона має характер інформаційний, то це справи не міняє, бо автор злюбоно і не ставив собі наукових завдань, тільки інформаційні, і це він зовсім задовільно виконав. Та все ж варто звернути увагу на деякі неправильності, які автор допустив у книжці, деякі навіть зовсім свідомо. От неправильно зазначає автор на титульній сторінці засяг огляду від 1900-1950, бо насправді він розглядає тільки пореволюційну поезію, а дореволюційну згадає кількома словами та кількома віршами, спеціально дібраними, щоб виразніше підкреслити твердження про початок модерної поезії. Власне автор висуває тенденційне твердження, що справжня модерна поезія починається 1918 року і то від проголошення самостійності України, а зокрема від появи "Соняшні кларнети" Тичини і "Під осінніми зорями" Рильського. Нема що й казати, що це сильно розбігається з правдою. Можна ще погодитися, що предтечами модернізму були такі поети, як Куліш, а навіть ще й Франко, але щодо Лесі Українки, то це наскрізь модерна постка, хоч і не в стилі Рильського й Тичини. А поезія "Молододі Музи", яких автор вважає також тільки предтечами, були насправді зовсім свідомими модерністами, які свідомо шукали модерного способу поетичного вислову і постійно проповідували модернізм. Це не важке, що вони нерідко писали і в народницькому дусі, важке те, що вони шукали нових шляхів і ті шляхи в українській поезії прокладали. Інша справа, що вони були менш талановиті від Тичини й Рильського та інших поетів пореволюційної доби. Але це їх значення не зменшує, бо вони дали все таки чимало модерних зразків, які треба зраховувати до модерної поезії. Ніяк не можна твердити, що справжня модерна поезія починається пошиш з 1918 року, бо це визначення механічне і штучне. Модерна поезія не вискочила, як Пилип з конопель, 1918 р., вона має свій міцний корінь в минулому. А надто, що й сам Тичина та Рильський почали писати ще перед війною. За твердженням автора можна б подумати, що Тичина був предтечею Тичини і Рильський предтечею Рильського. Окрім того треба теж пам'ятати, що до революції виступив, окрім оби-

двох вище згаданих модерністів, ще й такий гіпермодерніст, як М. Семенко, що свого часу мало що не виріс на вождя модерної поезії. Помінаючи багато його нісенітних творів, Семенко вже перед війною намагався революціонізувати українську поезію і його намагання не лишилися без успіху. Він дуже гостро рвав із народницькою поезією і вже тоді викидав з модерної літератури Олеся, Вороного, Пачовського і інших давніших модерністів, що тепер робить Славутич. І на нього хоч-не-хоч а таки орієнтувалися сучасні поети, навіть личина. І коли личина виступив з першими своїми творами перед війною (1910), то ці його поезії ні в якому разі не були народницькі. Личина не став модерним поетом за одну ніч 1918 р., ані навіть за один рік. Його збірка "Соняшні кларнети", видана 1918 р. містить поезії, що друкувалися вже раніше в українських журналах, нпр. вірші "Закучерявилися змари", "Деся надходила весна" друкувалися 1917 р. в ЛНВ і "Шляху". І "Соняшні кларнети" не є відокремлені від передвоєнної творчості, навпаки, період "С. к." розпочався, як слушно каже К. Буревій, ще до революції. Тому початок справжньої модерної поезії треба пересунути далеко взад, бодай до 1910 року. Це коли вже конечно хочеться вважати Тичину батьком модерної поезії. Але Тичину треба вважати не батьком, тільки найвизначнішим представником модерної поезії. Так само й М. Рильського. Рильський почав теж писати перед війною. Ще 1910 р. він випустив першу збірку поезій "На білих островах", збірку зовсім модерних віршів, хоч, очевидна річ, не таких мистецьки досконалих, як "Під осінніми зорями". Потім Рильський постійно друкувався в літературних журналах ("Л. Н. В." й "Українська хата"). Отже коли й Рильського вважати батьком модерної поезії, як хоче Славутич, то "Під осінніми зорями" його вже друга дитина. Та вже як передвоєнні твори Рильського й Тичини пов'язати із творчістю млодоумців — Вороного, Олеся, Пачовського й інших, то ясно, що справжня модерна поезія починається далеко перед війною, а не 1918 р. Справа тільки в тому, що по революції ця модерна поезія досягнула в творах Тичини, Рильського й інших поетів того часу свого верхкового розквіту. Ми не знаємо пізніших поетів, які б перевершили оцих найвизначніших представників модерні. Гей і в них, це голутники, розуміється в позитивному значенню. Їм ж ними і дуже талановиті, й індивідуальні, й визначні, але новими Тичинами й Рильськими вони не стали. Бо Тичина й Рильський були верхком, а не початком.

Не можна визнати влучною і спробу автора класифікувати поетів за стилями: символісти, футуристи, неоромантики та інше. Із становня історії літератури такий поділ непотрібний і невинправданий, бо ніколи не вдається провести виразної лінії між окремими стилями, щоб з чистою совістю окреслити даного поета неоромантиком, чи символістом частію, як то кажуть, води. Тичина був і романтик і символіст і навіть і трохи футурист, не в тому, очевидно розумінні, що Семенко. Бажає теж був у полоні футуризму та й часто вдавася до символістики, хоч його по суті вважають неоромантиком. Стилістичні визначення можуть мати вартість хіба при характеристиці творчості поетів, для звичайного ствердження, що саме такий поет користувався саме такими стилістичними засобами. Читач на це не звертає уваги, бо це для нього не має особливого значення, а історія літератури має теж інтий підхід.

Ще більш від стилістичного невинправданний поділ за територіальним критерієм. Це так наче б автор хотів показати певну різницю між поетами з різних частин української землі. Але ми вже давно пивняли розглядати українську літературу, як неподільну цілість, із всеукраїнського становляща, незалежно від того, де окремі поети живуть і звідки походять. Регіональний поділ, чи територіальний — не соборницький, а регіоналізм вже давно здали до архіву. Тому краще було розглядати поетів за критерієм їх важности в розвитку української літератури, або просто хронологічно, коли вибравмо щонайважливіших. До чого довів автора територіальний поділ, бачимо з того, що автор винайшов т. зв. "гразьку літературну школу", до якої зараховує авторів, які в Празі не жили. Маланюк, Теліга, Ливицька-Холодна, Липа жили постійно у Варшаві, а як колись і жили якийсь час у Празі, то Прага нічим не визначилася в їх творчості — Прага, як один з культурних осередків Європи, і як один з осередків українського життя. Так чи так всі ці письменники, яких автор зараховує до празької школи, гравітували до Львова, що був тоді одним з трьох літературних осередків України

поза Києвом і Харковом. І всі ці поети друкувалися у львівських літературних журналах, передусім у ЛНВістнику і в "Вістнику", від 1923 року почавши. Тому коли вже їх класифікувати за якимсь критерієм, то найрадіше за критерієм ідеологічним, бо всі вони, що друкувалися в "Вістнику", більше або менше сприймали вістниківську ідеологію. Отже правильніше вважати їх вістниківцями, якими вони насправді й були, аж поки коюсь дже нею наченою "празькою школою". В поняття школи входить обов'язково образ головного мистця і кілька мисельників його підголосків, як визначав М. Зеров свого часу літературну школу з приводу покутської трійці письменників. В "празькій школі" такого головного мистця, не було і невідомо хто в кого і чого вчився. Є. Маланюк, що ще либонь найрадіше з усіх почав писати і був найяскравішим з них, був ще досить мелодій, щоб мати свою літературну школу. Автім всі ці письменники такі відмінні один від одного, що вони ати їх на сяду в якусь школу є просто несмітниця. Не переконує, очевидно, і той аргумент, що ця ніби празька школа "узаконила" книжний період української історії в нашій модерній літературі, освітивши його по-державницькому". "І Юрій Дараган. — каже далі автор. — перший готував в глунти на Київську Русь очима українця-державника". Вигодить, що отим мистцем празької школи треба вважати Дарагана, може ще найменш типового представника цієї групи письменників, що їх автор називає "празькою школою". "Прага. — каже далі автор. — маючи Український Музей, „Проблем“ та інші українські видавництва, була центром, що випромінювала настрої і прагнення активу культурно-політичної еліти. Навіть Д. Донцов зі своїм "Вісником" у Львові уважно прислухався до голосу саме цього середовища". Чи так воно справді було, треба б запитати в самого Донцова, щоб довідатися наскільки він прислухався до голосу Праги, але що Прага, звичайно, українська Прага, прислухалася до голосу Львова, це не вимагає навіть дока-

зів бо це зрозуміле. Львів все таки був вільний від більшовицької диктатури і це мало велике значення, бо в той час він був єдиним осередком вільної національної літератури. А щодо настроїв і прагнень які ніби випромінювала Прага, то це треба б окреслити ближче, власне що це були за настрої і прагнення, і чим вони були відмінні від настроїв і прагнень літературного активу Львова. Не станемо заперечувати, що Прага була визначним осередком українського життя поза межами рідної землі і що там жили і деякі письменники її видавці, що друкували літературні твори, і що там був Український Музей і Український Вільний Університет і т. п., проте в Празі ніякої літературної школи не було і не могло бути, бо там не було такого майстра поезії, що цю школу витворив би. Найможливіший кандидат на такого майстра Маланюк жив у Варшаві і друкувався у Львові, а якщо якась збірка його поезій і вийшла в Празі, то це справа зовсім не міння.

Не будемо сперечатися з автором за таку чи таку характеристику окремих поетів, бо це справа авторського погляду і він може назвати поетів як йому пасує, однак не повинен був трактувати поетів непропорційно: деяких кількома реченнями, хоч вони заслужують на більшу увагу, а деяких цілою сторінкою, хоч про них вистачало й кілька речень. Та забуваючи ці всі авторські огріхи, які треба записати на рахунок невеликої практики в цій ділі, треба цю книжку гаряче привітати, а авторів подякувати.

В. Романенчук.

Від редакції: Погоджуючись цілком з кінцевою заввагою автора вважаємо, що згадати лише ім'я такого поета, як О. Веретенченко, та й то в кінці списку наймолодших — є справді недоліком книжки. Таких хиб праця Йр Славутича має більше.

УКРАЇНЬКА КУЛЬТУРА

Вийшло з друку нове, в українській літературі досі незнаний тип, видання альбомного характеру "Українська Культура" — образкова енциклопедія українознавства. Склад і виконав рисунки проф. Володимир Січинський. Друковано найновішим способом світлодруку. Альбом містить 35 табл. з 360 рисунками, з чого 12 табл. кольорових у 5 барвах. Охоплює всі часи, від Трипільської культури, грецької доби, старокняжої державності, переходової доби,

козацького барокко — до новіших часів народної (селянської) самотності. Дає наглядний образ таких ділянок творчості: побут, державні і родові знаки, письменство, освіта, наука, музика, житло, архітектура, різьба, малярство, друкарство, гравєрство, одяг, меблі, кераміка, металеві вироби, ткацтво, вишивки, писанки та інше. Долучено мапи та пояснюючі тексти. Ціна \$3.00. Замовляти:

W. Sichynsky, 540 E. 25th. St., Paterson, N. J., U. S. A.

ЛІТЕРАТУРНІ НОВИНИ

У видавництві "Молода Генерація", що його очолює Іван Манило, під редакцією Івана Манила вийшла збірка поезій Юрія Буряківця "Зірниця". Найкращими рядками в цій збірці є такі:

"І в синів росли звитяжні крила,
У боях гриміла далина.

Мій народе, ти зродив Манила,
Винниченка, Барку, Богуна!..."

(Стор. 14)

Автор Ю. Буряківець зі скромності не згадав у переліку великих свого імені. Але це розуміється.

Свирид Ломачка — професор.

Чорна пані

ЛІТЕРАТУРА ГНОСТИКІВ

В одному з останніх чисел журналу "Археологія", видаваному Інститутом /меркви в Кембріджі, Мас., ЗДА, завідувач відділу манускриптів (рукописів) луврського музею Жан Дорес подає цікаву історію знахідки невідомих досі манускриптів т. зв. "літератури гностиків".

В пустельній місцевості на північ від Луксора (Єгипет) під горою Гебель-ель-Тариф місцеві селяне в час роботи на-

ткнулись на велику кількість старих папірусів. Не надаючи їм особливого значення, вони частину їх спалили, розігріваючи чай, а решта якимсь способом попала до рук кайрських купців і там також валялась, як мало кому потрібний мотлох.

Папіруси знайдені в 1946 р., але аж у 1948 р. один з них випадково попав до рук директора Коптського музею д-ра Того Міна. Почалось полювання за рештою розгублених манускриптів. Минулої

зими знайдено ще 13 томів огравлених в шкіру. Ці томи зберігають в собі 48 трактатів, себто майже цілу гностичну літературу, написану на старо-коптській мові.

Досі про вчення гностиків було відомо не з їх творів, а з творів християнських і поганських вчених, які гостро полемізували з гностиками. Тепер вчені мають змогу вивчати літературу гностиків з самих оригіналів, які досі вважались назавжди втраченими для людства.

З ЛИСТІВ ЧИТАЧІЗ

Бельмишановний Пане Редакторе!

Перед мною лежить шість чисел Вашого журналу. Цікаві статті, оповідання, насири, поезії та інше. Журнал на високому рівні, цікавий та естетично оформлений. Аж приємно взяти до рук. Друк чіткий і виразний. Добра літературна мова.

Ось такі висновки зробить кожний, хто візьме в руки журнал "Нові Дні". Зробив їх і я. Спочатку, коли появилось перше число журналу, я поставився до нього із деяким застереженням, як очевидно поставилася й більшість. Річ у тому, що сьогодні на еміграції появляється багато різних і різними людьми видаваних речей, з яких більшість зовсім не вив'язується із покладених на кожне видання обов'язків, стаючи на вузькопартійний ґрунт і ширячи і так досить розгорілі у нас нелад і ненависть. Проте, журнал "Нові Дні" зайняв таке становище, що навіть найбільш загоріла партійна людина не всилі заперечити корисності появи такого видання, а тимбільше в час, коли рішається доля не тільки нас, політичних чи інших емігрантів, а доля цілого людства.

Мені всього дев'ятнадцять років, вік, у якому кожна людина шукає нових стремлінь, романтичних пригод, коли її ідеалами є пізнати нове, невідоме. Часто дана молода людина розчаровується у своїх прямуваннях і поривах. На неї ж не звертає ніхто найменшої уваги, а вона все таки могла б бути корисною. Старші залишають її на приздоляще, кидають її в згубні обійми вулиці, ніхто навіть не подивиться в бік цієї молоді людини, бо що ж, мовляв, сьогодні, на еміграції, може вона із себе дати? Колись, трохи давніше, було інакше. Молода людина не мусіла пробивати собі шлях крізь хащі всяких циніків та їхніх переконань. Вбачаючи талант, старші самі прямували на зустріч молоді даючи їй спроможність і проявитися, і розвиватися, ще й здобувати конечний у кожній ділянці досвід і фах. Не так воно сьогодні. Сьогодні ті ж старші всіма способами стараються не допустити, задавити в зародку здібності молоді людини (говорю про літературний відтинок) впоюючи в неї, що вона абсолютно до цього нездатна, що покликані до цього тільки вони. А завданням же старших — підготовляти нові, молоді літера-

турні кадри, бо досвідчені майстри не вічні і хтось мусить прийти по них, заняти їхні пости, внести і створити на тих постах нові стилі, нові напрямки, новий світогляд. Бо ж з часом змінюється у світі все. Ніхто не переконає мене, що існує сьогодні хоча б одна молода українська людина, яка не мала б жодних зацікавлень, жодних цілей. Але у нас пропадають молоді таланти можливих письменників, поетів, малярів, скульпторів, археологів, біологів, геологів, істориків, географів і т. п., тільки тому, що ніхто не цікавиться їхніми прямуваннями, поглядами чи спостереженнями з даної ділянки. На кожному кроці вони чують, що щоб досягнути щось, потрібно протекції, потрібно грошей — і вони кидаються на всі способи, щоб ці середники здобути. Тому або йдуть нечесним шляхом і тоді здебільшого пропадають, або закопуються у фабрики і, зневірившись до краю, йдуть лінією найменшого опору. Їх можна найти у кожному місті за пивом, за більярдом, чи просто блукаючих по вулицях.

А це ж така маленька річ поспробувати звернути на них увагу і дати їм напрям. То так просто — створити сторінку молоді людини у кожному літературному журналі, в кожній газеті, де вона могла б висловитися, проявити себе, спеціалізуватися у своєму напрямі, полегізувати, вчитися... Тоді багатьох можна було б ще врятувати від неохоти та ідейної деморалізації. Тому користаючи із заклику, який поставив журнал "Нові Дні" (кожен читач може висловити свої побажання), прошу створити сторінку молоді людини, де слово мала б виключно молодь. Велике це й корисне завдання виховувати молоді кадри, а це перший до цього крок.

Ігор Шанковський
Філяделфія, Га, ЗДА

Від редакції: Вважаємо, що п. І. Шанковський порушив найболючіше питання виховання й розвитку нашої молоді. Справді, наша молодь занедбана й часто блукає манівцями.

Закликаємо наших читачів (особливо молодших!) до обговорення цього листа. Попереджуємо, що дискусія мусить бути річева і на відповідному рівні, щоб дала змогу знайти кращі шляхи для розвитку нашої молоді.

СПОРТ

ОГЛЯД ЧУЖОГО СПОРТУ

На цей раз Південна Америка була ареною міжнародних футбольних змагань. Мрії європейських футбольних дружин розвіялись, як легкий димок. Зокрема Англія, яка претендувала на мистецтво світу, була дуже розчарована. Розчарованими лишилися і англійські змагуни, які були найкраще фінансово забезпечені. Першість світу здобув **Уругвай**. Уруг-

вайці виявили бажання відбути турне по ЗДА та Канаді і тепер американські та канадійські футбольні кола ламають собі голови: хто має з ними грати?

В рахубу можуть входити хіба збірна дружина ЗДА, яка сенсаційно перемогла Англію, та збірна Торонтонтської Національної Ліги. Нарешті будемо бачити чемпіонів світу! Але чи побачимо гру з такими противниками — сумніваємось!

Канадський футбол потребує негайної реформи? Специфічна градація кляс, що відбувається здебільшого за столиками, при якій береться під увагу більше касовість дружини, як її технічні якості, — з одного боку і стало ненормальні відносини провінціальних ліг з надрядно Домініальною Футбольною Асоціацією з другого — ніколи не виведуть канадського футболу на широкі води.

Передумовою реорганізації на нашу думку були б: 1. Відірвання від РФА, 2. Створення єдиної канадської надрядної футбольної установи, 3. Усталення кляс чи ліг за поземом гри для цілої Канади, 4. Узгіднення правил гри і статутів згідно з міжнародними, 5. Видання відповідної фахової літератури й журналу.

Це тільки загальні думки. Віримо, що "батьки канадського футболу" колись таки спроможуться сказати своє тверде слово для добра цього гарного спорту.

І ТАКІ "СПОРТИ" БУВАЮТЬ...

Собачі скоки:

Поліційний пес "Майків" — 9 футів (2.74 м.)
"Грейгунд" — 1934, Англія — 12 ф. (3.66 м.).

Жаб'ячі перегони

Змагання відбулися в 1932 р. в м. Сарасота (Флоріда). В змаганні брали участь 100 жаб і... 10.000 глядачів! Мистецтво світу здобула жаба "Тес Гавз Гас", скочивши на 19 футів (5.79 метра). Запитаємо: де стоять наші легкоатлети?!... Та жаба здобула срібну чашу і \$50.00 нагороди для виховника. Решта 99 жаб... (О, доле злая!...) закінчили свою спортову кар'єру у шлунках судейської комісії на обіді "жаб'ячих ніг..."

Підтягання на руках

На одній руці — 12 разів, А. Катлер (Англія, 1878 р.)

На двох руках — 78 разів, А. Левіс (Англія, 1913 р.). Тепер змагання не відбуваються.

Тепер в Англії 30.000 футбольних дружин і понад 1.000.000 гравців!

**

ШАХИ

Недавно відбулися шахові змагання трьох міст: Монреаль, Оттава і Квебек. Загальні висліди турніру:

I. Монреаль — 12 точок;

II. Оттава — 8 точок;

III. Квебек — 4 точки.

У збірній Оттави грав наш відомий шахіст д-р Ф. Богатирчук. Його прекрасну партію з М. Фоксом подаємо нижче:

Рай Льопез

Білі — М. Фокс (Монреаль, першун Канади). Білі — д-р Ф. Богатирчук (Оттава, віцепершун Канади).

1. P-K4	P-K4	21. Q-K2	R-Q3
2. N-KB3	N-QB3	22. B-B4	KR-Q1
3. B-N5	P-QR3	23. B-Q3	Q-B5
4. B-R4	P-Q3	24. QR-Q1	R-N3ch
5. P-Q4	B-Q2	25. K-B1	QxRP
6. O-O	N-KB3	26. K-K1	R-N7
7. R-K1	B-K2	27. P-N4	P-KN4
8. N-QB3	P-QN4	28. P-QB4	P-N5
9. B-N3	B-N5	29. Q-B2	R-N8ch
10. PxP	NxP	30. K-Q2	QxBPch
11. B-KB4	KN-Q2	31. R-K2	RxRch
12. N-Q5	B-B3	32. QxR	QxBP
13. P-QR4	P-N5	33. R-K3	Q-B7ch
14. NxP	O-O	34. Q-K2	P-N6
15. N-Q5	NxNch	35. QxQ	PxQ
16. PxN	B-R4	36. R-N3ch	K-B1
17. QR-N1	N-K4	37. K-K3	RxBch
18. NxBch	QxN	38. KxBP	RxR
19. BxN	PxB	39. KxR	B-K7
20. R-K3	QB-Q1	Білі здаються.	

М. Велигорський

ДВА ЛИСТИ

I.

Я навіки покину вірші
І до прози шукатиму путь.
Бо розбилася міра душі,
А без неї пісень — не добуть.
Не поеми, а довгі листи
Я писатиму нині. Амінь!
Бо ніколи того не знайти,
Що у серці майнуло, як тїнь...
Досі пив я лікери, нарзан
У пивниці під назвою "Стар",
Але нині піду у шантан
І розвію останній доляр.
І тоді, перепившу біду,
Крізь туманні вечірні гаї
До високого дому прийду
І чекатиму довго — її...
Але марно терпіння пусте

І бездонні шукатиме дна:
В неє серце іще не цвіте
І, здається, вона — не вона.
Та нехай вирікаюсь поем,
Але поки на злам не пішов —
Проколю собі серце жалем
І по краплі точитиму кров.
І вино золотаве, хмільне
Гамуватиме біль моїх ран,
Поки втома повіки зімкне
І нахлине нірваний туман...
І коли я від жалю умру —
Напиши їй за мене протест,
Поховай у густому бору,
Із калини зроби мені хрест,
А на ньому таблицю: "Піт,
Що з недолі розпився украй
І совою дивився на світ".
Але поки живу — приїжджай!
Свирид Ломачка — професор.

II.

Завжди повний життєвих турбот,
Кинув вірші і пишеш листи.
І шукаєш собі перешкод
На шляху до ясної мети.
Не як прапор ворожий в бою,
Не за гранню накреслених меж,
Простягни тільки руку свою —
І її, як належне, візьмеш.
Але рух твій злякає, зжене
Білу птицю з її рамена.
І лишиться в ній тільки земне,
І вона вже не буде — вона.
То шукай же, гамуючи біль,
Перешкод на шляху до мети,
Бо тоді лиш приваблює ціль,
Як не можна її досягти.
Хведосій Тичка — редактор.

МОСКОВСЬКА ПЕНЯ

Комуністичне “Українське Життя” чогось дуже не вподобало наш журнал. Після “сатиричної поеми”, про яку ми згадували нашим читачам в попередньому числі “Н. Д.”, “Українське Життя” в Ч. 26, 465 від 29. 6. 1950 р. вмістило знову велику погромницьку статтю про “Н. Д.” та їх редактора і одну з наших співробітниць — Ганну Черинь. Правда на цей раз автор статті лише починає з Торонта, але далі головною темою “критики” є діяльність “Н. Д.” ще в Австрії. Признаємось, що “У. Ж.” досить добре обізнане з літературним життям в Австрії, очевидно інформаторів має сталих і зі стажем.

Щоб остаточно “доконати” П. Волиняка й “Н. Д.”, редактори з “У. Ж.” навіть видрукували на своїх сторінках пару поезій Г. Черинь. Признаємось, що ми з того цілком вдоволені. Нарешті затуманені читачі тієї російської агітки мали змогу вперше в житті прочитати пару свіжих і оригінальних віршів. Дуже радимо передрукувати ще дещо. Зокрема пропонуємо оповідання П. Волиняка “Лист з Волині” зі збірки “Земля Кличе”. Те оповідання написано для всіх дітей про українських підсоветських дітей, але прочитати його буде корисно й тим дорослим, які по-дитячому захоплені російсько-сталінським “раєм” в Україні. Пропонуємо до послуг редакторів з “У. Ж.” також літературний репортаж “Кубань — земля українська, козака...” Не сумніваємось, що то буде корисніше, як містити “вбивчі сатиричні поеми” в стилі “а-ля промова Вишинського” на показовому процесі в Москві, чи на зборах ОН...

ЩЕ ОДНА НАПАСТЬ...

Хоч ми у великодньому числі “Н. Д.” і сказали редакторам “Гомону України” наше щире українське і християнське “Христос Воскрес” і закликали їх до миру, але з того нічого не вийшло: “Гомін України” після довгої мовчанки в числі від 15 липня цього року редакційною статтею “Про видимі форми невидимих бажань” гостро накинувся на “Н. Д.” і їх редактора. Не маємо наміру полемізувати, бо не маємо на це: 1. потреби, 2. бажання, 3. місця, бо обкладинка нам ще потрібна й на інші наші повідомлення, а на сторінках журналу ми обіцяли нашим читачам полеміки ні з ким не робити й того слова дотримуємо. Тому робимо лише спростування.

1. Редакція “Г. У.” обвинувачує нас... в тітоїзмі та в уердепізмі. Причиною цього очевидно є стаття А. Юриняка “Поезія оптимізму і творчої праці” (про поетичну творчість І. Багряного). Заявляємо, що ми ніколи не поділяли й не поділяємо економічної програми УРДП, але разом з тим ми вважаємо УРДП за українську партію, а не за ворожу агентуру. Крім того ми не маємо наміру ділити літературу на партії. Маємо досить партій в полі-

тиці. Тому писали й будемо писати про всі українські осяги, не питаючись чи їх зробив “багрянівець” чи “бандерівець”.

2. Нас обвувачено в тітоїзмі, бо ми де-не-де згадали М. Хвильового, а він “вбивав рідну матір”. М. Хвильовий ніякої матері, а тим більше рідної не вбивав, а в своєму творі “Я” довів, що той, хто йде до компартії **неминуче мусить вбити** свою рідну матір... Але “не всім дано всеє знати”, казав Мазепа. Тому й не вважаємо за можливе сперечатися про це з редакторами “Г. У.”.

3. “Г. У.” запевняє своїх читачів, що П. Волиняк “вмовляє”, що “українці після 1921 р. нічого кращого й не могли зробити, як стати льяльними до влади” (совітської. Ред.). У “Н. Д.” ч. 6 у статті “Процес СВУ й СУМ-у — процес над воюючою Україною”, яка так знервувала редакторів “Г. У.”, написано так: “...це й заставило багатьох українців, свідомих і активних борців проти Росії, стати **ляльними** до влади...”, себто кожна чесна й письменна людина прочитає, що вони **вдавали з себе льяльних** до влади, але редактори “Г. У.” твердять протилежне. Право на висновки лишаємо нашим читачам.

4. “Г. У.” твердить, що П. Волиняк “подає тільки ті імена (керівників СВУ), які є в Тикторовій “Історії України”. Ми вже перевірили, чи то справді так (чи не стався якийсь фатальний випадок) і просимо наших читачів перевірити також. Попробуйте напр. у тій книжці знайти хоч би ім'я Старицької-Черняхівської, яке ми згадуємо в статті. Якби навіть ми й “відписали” те все, то поганого в тому не бачимо. На то та книжка й видана, щоб бути в разі потреби довідником. Радимо деяким редакторам ту книжку не тільки критикувати, а й читати, і навіть краще відписувати, як робити такі “обгрунтовані” закиди.

5. “Г. У.” каже, що “Волиняк накинувся й на проповідь О. Іжика...” Навпаки, ми назвали ту проповідь прекрасною, що наші читачі можуть перевірити, заглянувши у “Н. Д.” ч. 6, ст. 18.

6. Як найбільший “знищувачий аргумент” вжито “слова” Волиняка, який **десь, комузь, щось сказав про намір розгромити СУМ...** Червоніємо за своїх колишніх колег по місці праці й не відповідаємо на такі обвинувачення. Не боримось також проти обвинувачень за редакційні недогляди й описки і “політики” з того не робитимемо.

На кінець скажемо: ми не проти СУМ-у, сумівську демонстрацію оцінили як велике досягнення, але **лише СУМ-у й нікого більше**. Клинів між єдність СУМ-у й “Ліги” не вбиваємо, бо поки що вважаємо ті організації нічим не пов'язані між собою.

В майбутньому, як і досі, лишаємо право не тільки за редакцією, але й за читачами “Н. Д.” вільно займати становище про всі справи (в т. ч. й сумівські), зовсім не питаючись дозволу редакторів “Гомону України”, які намагаються відняти право мати свій, а не їх, погляд на всі прояви українського життя.

НАЙКРАЩІ РЕЧІ І ПО НАЙНИЗЧИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. Luk's Electrical Appliance Company

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоприймачів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS STR. W. TORONTO, ONT.

— Телефон: WA 9228

ЧИТАЙТЕ!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

єдиний в Канаді жіночий журнал

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“

що охоплює собою всі ділянки суспільного життя, цікаві для українського жіноцтва.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — сприяє розвитку української духовної культури та зміцненню нею загально-канадської культури.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — обслуговує українське жіноцтво, розсіяне по всьому світі.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — допомагає у вихованні молодого покоління в дусі національної свідомості.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — знайомить із досягненнями української літератури та мистецтва, з українською народною творчістю та традиціями.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — інформує про визначні події в житті українського жіноцтва на громадському та культурному полі.

„ЖІНОЧИЙ СВІТ“ — дає поради в питаннях медичних, правних, господарчих та інших.

Передплата на рік \$2.50.

Висилайте передплату на адресу адміністрації:

WOMEN'S WORLD

P.O. Box 3093, Winnipeg, Manitoba, Canada

АНГЛІЙСЬКІ СЛОВНИКИ

Й ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК, Подвезка, поверх 50.000 слів та виразів. 792 ст. друку. Ціна 4.75, з пересилкою 5.00.

УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК, д-ра Лева і Вербяного — 3.00.

АНГЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК, д-ра Лева і Вербяного — 1.50

ПІДРУЧНИК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, проф. Юрія Луцького, нове поправлене видання — 2.50.

Українсько-англійська граматика, Е. Шклянка — 1.50.

Словар чужих слів, д-ра Кузелі і проф. Чайковського — 1.50.

„ЛЕСТ КОЛ!“ ОСТАННЯ ПРИГАДКА!

ВЕЛИКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, видання І. Тиктора. Всюди \$12.00. В „Сурмі“ ще можете набути за \$10.00. Користайте з опусту!

ЗАОЩАДІТЬ СОБІ ДВА ДОЛЯРИ! Два долари не легко приходять!

ПЕРШІ КРОКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, Фесенка — 1.00.

В Америці одно слово по-англійськи вартує долара. Навчіться одного слова за день, за рік будете знати 365 нових слів. Ви їх за 365 доларів не продали б. З доброго словника можете навчитися більше, як 365 слів на рік і будете багатші на мову й гроші!

ВСІ ЦІ КНИЖКИ МОЖНА НАБУТИ У КНИГАРНІ СУРМА.

Адреса:

11 Іст, 7-ма вулиця, Нью-Йорк, Н. Й. ЗДА.